ఓమ్.

సదుపదేశకథలు

మూఁడవ భాగము

కవిచక్రవర్తి

మహావాది వేంకటరత్న విరచితము.

ప్రకాశకులు :

శ్రీ లక్ష్మీ స్టోర్సు, తెనాలి.

లలిత ముద్రాక్షరశాలయందు, ముద్రింపఁబడియె.

1930.

 [Price Rs. 0-6-0.

౭వ

సదుపదేశకథలు

మూఁడవ భాగము

కవికుమార,

మహావాది వేంకటరత్నం విరచితము.

ప్రకాశకులు:

శ్రీ లక్ష్మీస్టోర్సు: తెనాలి.

1930.

 (Price Rs 0-3-0)

తొలి పలుకు

ఉపాధ్యాయులారా!

ఈసదుపదేశకథలు, బాలురకుఁ జక్కఁగాఁ దెలియు నట్టి సులభశైలిని నాలుగు భాగములుగా రచియింపఁ బడినవి. ఈసదుపదేశము లన్నియుఁ గథామూలకములు. ఉపదేశములు గథామూలములగుచో బాలురకుఁ బఠనీయములు. బోధనీయములు. ఇది యుపాధ్యాయ సంఘమునకు విదితము. ఇందు వివిధములగు కథలుగలవు. కొన్ని పౌరాణికములు. కొన్ని కల్పితములు. కొన్ని చరిత్రాత్మకములు. కొన్నియెడల నొక భాగమునఁ దెలుపంబడిన కథలే వేఱొక భాగమునఁ దెలుపఁబడినవి. ఇందుకుఁ గథా విపులీకరణమే మూలకారణమని యెఱుంగునది. మఱియునిట్టికథామూలకంబులగు నుపవాచకంబు లెన్నియేనియు బాలురకొఱకిదివఱకే పుట్టియున్నవి. ఇట్లు పుట్టుటకు వ్యక్తుల యభిరుచులే ప్రధాన కారణములు. అయిన నొకదాని యుత్కృష్టత యింకొకదానికిరాదు. ఉత్కృష్టతనుబట్టియే ప్రాశస్త్యము గలుగుచుండును. కావున నీసదుపదేశకథల గుఱించి ప్రత్యేకముగాఁ జెప్పుటనవసరము. బోధకులే వీని ప్రాశస్త్యమును నిర్ణయింతురుగాక!

విషయసూచిక

1. విదురుఁడు.
2. విష్ణుశర్మ.
3. పూరుఁడు.
4. వాయసము.
5. హనుమంతుఁడు.
6. గోమాయువు.
7. కృష్ణుఁడు.
8. గోవర్ధనోద్ధారణము.
9. సురథుఁడు.
10. వసువులు.
11. నహుషుఁడు.
12. త్రిశంకుఁడు.
13. శిబి.
14. ధర్మరాజు.
15. చిరకారి.
16. నారదుఁడు.
17. వృకాసురుఁడు.
18. బ్రాహ్మణపుత్రుఁడు.
19. దక్షుఁడు.
20. నలుఁడు.
21. దీర్ఘదర్శి.

22. దశరథుఁడు.

23. గృధ్రము—జంబుకము.

24. గోమాయువు.

25. మార్కండేయుఁడు.

26. ఏకలవ్యుఁడు.

27. పరశురాముఁడు.

28. భీముఁడు.

29 అభిమన్యుఁడు.

30. సృంజయుఁడు.

31. రావణుఁడు.

ఓమ్.

సదుపదేశకథలు

మూఁడవ భాగము

1 విదురుఁడు

"భక్తిగల్గుకూడు - పట్టెడైనను చాలు"

విదురుఁడను నాతఁడు కౌరవులకు మంత్రిగ నుండెను. ఈతఁడు భగవద్భక్తుఁడు. నీతివిశారదుఁడు. ధర్మశాస్త్రవేత్త. ఈతఁడు కౌరవులను మంచి మార్గమునఁ బెట్టవలయునని యనేక ప్రయత్నములు చేసెను. విదురనీతి నిరాకరణమే కౌరవ నాశనమునకుఁ గారణమయ్యెనని చెప్పవచ్చును.

పాండవులు తమ యర్ధరాజ్యమును దమ కిమ్మని యడుగుటకుఁ గృష్ణుని దూతగాఁ గౌరవుల కడకుఁ బంపిరి. కృష్ణుఁడు హస్తినాపురమునకు వచ్చి విదురుని యింట విడిసెను. విదురుఁ డాతనిని భక్తిపూర్వకముగ ననేక విధములఁ బూజించి, యిట్లుపలికెను. "కృష్ణా! కౌరవులు సంధికొడంబడుదురనియే తలంచి నీవిటకువచ్చితివా? నీ వనవసరమైన

శ్రమ నందుచుంటివని నేను విచారించుచున్నాను. దుర్యోధనుఁడు సంధికిచ్చగింపఁడు. పాండవుల కొక వీసమయిన నేలనీయనని పలుకుచున్నాఁడు. తన పక్షమున యుద్ధము సేయుటకు వత్తుమని చెప్పుచున్న యోధులఁజూచి పొంగి పోవుచున్నాఁడు. ఈ విషయ మట్లుండనిమ్ము. ఆ కౌరవులు దుర్మార్గులు. ధర్మచరిత్రుఁడవగు నీకుఁగూడ నాకేమి యెగ్గు సేయుదురో యని సంశయించుచున్నాను కావున నీవు వారి కడకుఁ బోకుండుటయే మంచిదని నే నూహించుచున్నాను.

తన హితమును గోరి వచించిన విదురుని వాక్యములకు సంతసించి కృష్ణుఁడిట్లనెను. "నయకోవిదా! విదురా! నీ వాక్యములు నా కెంతయు మోదముఁ గూర్చుచున్నవి. నీవు తలంచినట్లు నిశ్చయముగా దుర్యోధనుఁడు సంధి కిచ్చగింపఁడు. ఈ విషయము నేను బాగుగ నెఱుంగుదును. కాని, కౌరవపాండవులు తమలోఁ దాము కలహించుచుండఁ గృష్ణుఁ డూరకుండెనని లోకులు దలంపకుండుటకై యిట్లు వచ్చితిని. కౌరవులు నా యెడల నేమయిన ద్రోహబుద్ధిఁ బూనుదు రేమోయని నీవు సంశయింపవలదు. నే నలిగితినేని యిచ్చట నన్ను మార్కొను వాఁడెవ్వఁడును లేడు."

ఇట్లు చెప్పి, కృష్ణుఁడు విదురుని వెంటఁ బెట్టుకొని ధృతరాష్ట్రుని కడకుఁ బోయెను. అచ్చటనుండి యాతఁడు

దుర్యోధనుని మందిరమునకుఁ బోయెను. దుర్యోధనుఁడు కృష్ణుని బహువిధముల గౌరవించి యానాఁడు తన యింట భుజింపుమని కోరెను. అందుకుఁ గృష్ణుఁడు "దుర్యోధనా! నీ యాహ్వానమునకు నేనెంతయు సంతసించితిని. కాని యొక్క విషయము మాత్రము నీకుఁ జెప్పుచున్నాను. పగవారి యింట భుజింపరాదు. నేను నీకుఁ బగవాఁడ నెట్లయితి నని యడిగెదవేమో? నీకును బాండవులకును విరోధమున్నది. నేను పాండవదూతనై యిట కరుదెంచుటం జేసి నేనుగూడ నీకు విరోధినేయగుదును. నేను వచ్చిన కార్యము ఫలించినచో నేను నీయింట భుజించిన బాగుండును. నేను విదురునియింట భుజింతును. నిష్కల్మషచరిత్రుఁడగు నాతని యన్నము నాకు భుజింప యోగ్యమైయున్నది." అని చెప్పి, యాతఁడు విదురుని గృహమున కేగెను. భగవంతుఁడగు కృష్ణుఁడు తన మందిరమునకు విచ్చేసెనని మహానందమును బొంది, పరమభక్తాగ్రేసరుఁడగు విదురుఁ డామహాత్మున కనేక పదార్థములతో నాతిథ్య మొసఁగి కృతార్థుఁడయ్యెను. విదురుఁడొనర్చిన విందునకును – సేవలకును – వాసుదేవుఁడు తృప్తిఁబొందెను.

2 విష్ణుశర్మ

"కాని కాలమందుఁ - గాపాడు నెవ్వఁడు
వాఁడె బాంధవుండు - వసుధలోన !"

పూర్వము విష్ణుశర్మయు-గోవిందశర్మయు నను నిరువు రన్నదమ్ములుండిరి. వీరిరువురును దండ్రి యనంతరమున నాతని యాస్తిని సమముగాఁ బంచుకొనిరి. కొన్నాళ్ళకు విష్ణుశర్మ మఱియొక గ్రామమునకుఁబోయి, యచ్చటనే నివాసమేర్ప అచుకొని విశేషముగా ధనము సంపాదించు చుండెను. గోవిందశర్మ తన ధనమంతయు వెచ్చఁబెట్టి నిరుపేద యయ్యె ను. ఈతనికి సంతానముగూడ నెక్కుడుగ నుండెను. పూఁట గడచుటయే యాతనికిఁ గష్టముగనుండెను. ఇట్లుండ నాతని భార్య యాతనిం గాంచి "మనము దుర్భర దారిద్ర్యసాగర మున మునిగిఁయున్నాము. పిల్లలకుఁగూడఁ గడుపునిండఁ గూడు లేకయున్నది. పిత్రార్జితమైన మీ ధనమంతయు వెచ్చ బెట్టితిరి. సంపాదించుటకుఁ దగిన మార్గము కనిపింపక యున్నది. ఎన్నాళ్ళు మన మీ కష్టములఁ బడఁగలము. మీయగ్రజుఁడు గడుధనవంతుఁడైయున్నాఁడు. మీరాయన సన్నిధికిఁబోయి మన దుస్థితింగూర్చి చెప్పుకొన్నచోఁ గరుణ వహించి సహాయముసేయునను నమ్మకము నాకున్నది. కావున సంశయింపక మీరటకేగుడు" అని చెప్పెను.

భార్య చెప్పిన మాటలు విని గోవిందశర్మ బయలు దేరి నెమ్మదిగా విష్ణుశర్మయున్న గ్రామమునకుఁ బోయెను. విష్ణుశర్మ తమ్ముని రాకకు సంతోషించి యెంతయో యాదరించెను. విష్ణుశర్మ భార్యగూడ మఱఁదిని గౌరవించెను. ఇట్లు నాలుగయిదు దినములుండిన పిదప నొకనాఁడు గోవిందశర్మ యగ్రజునకుఁ దన దీనదశను దెలిపెను. తమ్ముని దైన్యమునుజూచి యగ్రజుఁడు "తమ్ముఁడా! బంధువులు ధనని భాగ్యము భాగ్యముగాదు. నేను నీకన్యుఁడఁగాను. నీకు సహాయముసేయుటయన్న నాకుఁ బరమానందము" అని పలికి, యాతనికి దారిద్ర్యము వాయునట్లు గొంత సువర్ణ మును గొన్ని రత్నముల నిచ్చి పంపెను. గోవిందశర్మ తన కగ్రజుఁడొనర్చిన సహాయమున కెంతయో సంతసించుచు గృహమును జేరి సుఖముగా నుండెను.

3 పూరుఁడు

" తండ్రిమాట వినెడి - తనయుండు సర్వత్ర
సుస్థిరంబులైన - శుభములొందు. "

యయాతి యను నొక నృపాలుఁడుండెను. ఆతనికి దేవయాని శర్మిష్ఠ యను నిద్దఱు భార్యలుండిరి. ఇందులో దేవయాని శుక్రాచార్యుని కూతురు. శర్మిష్ఠ రాక్షసరాజగు వృషపర్వుని కూతురు. ఒక సమయమునఁ దన తనూజ యగు దేవయాని నగౌరవించి, శర్మిష్ఠను జేరెనని శుక్రుఁడు గోపము వహించి యయాతిని ముసలివాఁడ వగుమని శపించెను. అందుకు యయాతి భయమంది, శుక్రాచార్యుని పాదములపైఁ బడి, " ఆచార్యా ! నాకిట్లు శాపమిచ్చుట నీకు ధర్మమగునా? నలుబది యేండ్లయిన నిండని నాకిప్పుడే ముసలితనమా? భోగములయందు నాకింకను గోరిక తీర లేదు. నాయపరాధమును మన్నించి శాపమును ద్రిప్పుము." అని ప్రార్థించెను. అప్పుడు శుక్రాచార్యుఁడు గరుణవహించి "నీ ముసలితనమును నీ పుత్రులలో నొకనికిచ్చి వాని యౌవనము నీవు తీసికొనుము. నీకు భోగములయం దపేక్ష తీరిన పిదప వాని యౌవనము వానికిచ్చి నీ ముసలితనమును నీవు దీసికొనుము." అని చెప్పిన విని యాతఁడు తన కొడుకుల నందఱను బిలిచి "కొడుకులారా! మీలో నెవ్వరు మీ

యౌవనము నాకిచ్చి నా ముసలితనమును దీసికొందు?" రని యడిగెను. "చాలు చాలు. నీ ముసలితనము మాకేల? ఈ ముడతలుపడిన శరీరమును, ముందుకు వచ్చిన కాళ్లను జూచి ప్రతివారు నసహ్యపడుదురుగదా!" అని కొడుకులు బదులు సెప్పిరి. తరువాత నాతఁడు శర్మిష్ఠకుఁ గడగొట్టు పట్టియైన పూరునిఁ బిలిచి యడిగెను. పూరుఁడు తండ్రిని జూచి "నాయనా! నీకు సుతుఁడనైనందుకు నీయభీష్టము దీర్చుటకన్న నేఁ జేయు ఘనకార్య మెద్ది గలదు? నాయౌవన మేకాదు. కావలసియున్నచో నాప్రాణముల నయిన నిచ్చెద" నని పలికి, తనయౌవనమును దండ్రికిచ్చి, తండ్రి ముసలితనమును దాను గ్రహించెను. యయాతి యౌవనుఁడై తనివిదీర భోగముల ననుభవించి, మరల పూరుని యౌవనమును బూరున కిచ్చివేసెను. మఱి కొన్నాళ్లకు యయాతి తపస్సునకుఁ బోవుచు, రాజ్యమంతయుఁ బూరునకే యిచ్చి తక్కిన పుత్రులు గాని, వారిపుత్రులు గాని రాజ్యమేలుట కర్హులుగారని శపించెను.

4 వాయసము

"తనకు మించిన పని సేయఁ దగదు తగదు."

ఒక పురమున ధర్మవర్తియగు నొక వైశ్యుఁడుండెను. ఆతఁడు విశేష ధనవంతుఁడగుటయేగాక సంతాన వంతుఁడు గూడ నైయుండెను. ఒకనాఁడాతని గృహమున కొక వాయసము వచ్చినఁ జూచి, యాతని పుత్రులు దాని కెంగిళులు పెట్టి పోషింప సాగిరి. అవ్వాయస మా వైశ్యుని గృహము విడువక, యెంగిళులఁ దినుచు దర్పించి యితర పక్షులను సఱకుఁగొనక యుండెను. ఇట్లుండ నొకనాఁడు సముద్ర తీరమునకుఁ గొన్ని మరాళములు వచ్చినం జూచి, యాకోమటి కొడుకులు వాయసము నచ్చటికిఁ దీసికొని పోయి వానిం జూపి, "వాయసమా! పక్షులయందు గొప్పదానవని పలుకుచుందువు. ఈమరాళములఁ జూచితివా? నీవు వీనితోఁ బందెము వేసి గెలువవలయు" నని పలికిరి. ఆ వైశ్యపుత్రుల మాటల కొడ లుప్పొంగ, నయ్యది తనకు స్వల్పకార్యమని చెప్పి, యాహంసములఁ జేరి, యందుఁ దనకిచ్చవచ్చిన దానిం గాంచి తనతోఁ బందెమునకుఁ బఱచుటకు రమ్మని పిలిచెను. అంత నయ్యంచలు, వాయసము పలుకులకు నవ్వి "వాయసమా! మేము నిరంతరము మానససరోవరమున

నివసించుచు నిచ్చవచ్చినచోట విహారించుచుందుము. ఎంత దూరము పోవలసి వచ్చినను నాయాసము లేక పోవఁగలుగు దుము. అట్టిచో మాయందఱిలోన మిగుల జవసత్వములు గలదానిని బందెమునకుఁ బిలిచితివి. మున్నెన్నఁడును హంసలతోఁ బఱచిన కాకులను మేము కనియుండలేదు.'' అని పలికెను. ఆమాటలకు వాయస మిట్లనెను. "నడకయందనేక గతులున్నవి. అవి యన్నియు నాకుఁ దెలియును. అందొక్కొక్క నడకమీఁద నేను పెక్కు యోజనములు పోవఁగలను. అందువలన నేనీయంచను గెలువఁగలను' అందుకుఁ గాకముచేఁ బిలువఁబడిన మరాళము "కాకమా! నీకు నడకయందనేక గతులు తెలియునని వచించితివి. అట్టివన్నియు నాకుఁ దెలియవు. నాకొక్కటే నడక తెలియునని పలికి పఱచుటకు సమ్మతించెను. మరాళవాయసము లంత జలధిపై నాకసంబంటఁ బఱుగిడ నవసరమున రాయంచ నెమ్మదిగాఁ బోవుచుండెను. వాయస మతిరయంబున నాయాస మందుచుఁ బోవుచుండెను. ఉచ్ఛిష్టదర్పితయగు కాకం బనేక విధులఁ బోవుచు, వెనుకనున్న మరాళముదగ్గఱకు వచ్చుచు, మరలి పోవుచు, ముక్కు ముక్కుమీఁద మోపుచు, మరల ముఁదునకుఁ బోవుచు నుఱియుచుండెను.

కాకము ముందు పఱచుటఁజూచి తక్కినవాయసములు "కాకా''యని సంతోషమునఁ బెద్దబెట్టున నఱచుచు

మరాళము భంగపడునని తలంపసాగెను. కాకుల కలకలము విని మరాళ ముత్సాహాభరితమై మిగుల పొడవున కెగసి యతి రయమునఁ బఱవఁదొడంగెను. మిపుల వేగముగఁ బఱచుట యందుఁ బ్రవీణత్వముగల రాయంచను గలిసికొనుటకు మిగుల ప్రయత్నించి పరుగిడఁజాలక, యక్కాకము తన చిత్తమున "అక్కటా! ముందు వెనుకలరయక దీనితోఁ బఱచుటకుఁ బందెము వేసితిని. నిలచుటకైన నెక్కడను వృక్షములుగాని, పొదలుగాని, యేమియును లేవు. ఇదియంతయు నీటిమయము. దిగితినేని చచ్చుట నిశ్చయము." అని తలపోసి వికలచిత్తమై భయపడుచున్న యక్కాకిని విలోకించి యమ్మరాళము 'వాయసమా! నీకుఁ బెక్కుగతులు తెలియునని పలికితివి. ఇదియేగతి? సత్వరముగ నావెంటరమ్ము.' అని గేలిసేయఁజొచ్చెను. అప్పుడు దైన్యమునందియున్న వాయసము రాయంచఁగాంచి "కోమటి కొడుకులు పెట్టిన యుచ్ఛిష్టమును దిని దర్పించి, నేను గర్వమున నిన్నుఁబఱచుటకుఁ బిలిచి భంగపడితిని. నాయపరాధమును మన్నించి నన్ను దయఁజూచి, రక్షించి మఱలఁ గాకులలోఁ గలుపుము." అని పలుకుచు నెగురలేక జలధిలోఁబడెను. మరాళమప్పుడక్కాకిపైఁ గృపనిల్పి తన చరణముల సందున దాని నిఱికించుకొని, మరణభయమునుమాన్పి, తీరంబునకుఁజేర్చి తక్కిన కాకులన్నియు వినుచుండ నవ్వాయసముతో "ఎదిరి బలము నీ

బలము నెఱుంగకుండ, నెన్నఁడు నిట్టి పనులకుఁ గడంగకు” మని బుద్ధి సెప్పెను.

5 హనుమంతుఁడు

‘ స్వామికార్యంబు శ్రద్ధతో – సలుపవలయు

హనుమంతుఁడు కేసరియను వానరవీరునకు అంజని యను కాంతయందు వాయుదేవుని వరమున జన్మించినాఁడు. ఈతనికి బ్రహ్మాదిదేవతలు పెక్కు వరములిచ్చి యుండిరి. ఈతఁడు సూర్యునియొద్ద సమస్తశాస్త్రముల నభ్యసించెను. ఈతఁడు కిష్కింధకుఁబోయి వాలి సుగ్రీవులతో స్నేహము సేసి వారియొద్దనుండెను. కాని యీతఁడు సుగ్రీవునకుఁ గడుఁ గూర్చు మిత్రుఁడైయుండెను. ఇట్లుండ నొక కారణముపై వాలి-సుగ్రీవుని రాజ్యమునుండి వెడలనడిచెను. అప్పుడు సుగ్రీవుఁడు ఋశ్యమూక పర్వతమును జేరి యచ్చట వసించు చుండెను. తనమిత్రుఁడు కష్టములపాలయినను హనుమంతుఁడాతనిని విడువక వెంటనరిగి యా సుగ్రీవునితోడనే వసించుచుండెను. కొన్నాళ్ళకచ్చటికి, సీతను వెదకుచు రాముఁడు లక్ష్మణ సమేతుఁడై వచ్చెను. హనుమంతుడుఁ సుగ్రీవునకును రాముసకును సఖ్యము గలిగించెను.

హనుమంతుఁడు రామునిమహిమను బాగుగ గ్రహించి యాతనికి నమ్మిన సచివుఁడైయుండెను. సీతను నన్వేషించుట కాయా దిక్కులకు సుగ్రీవుఁ డనేక వానరవీరులను బంపెను. హనుమంతుఁడు రాముని యానతిఁగొని లంక కరిగెను. తన కార్యము నెఱవేర్చుటకు హనుమంతుఁడు సమర్థుఁడని తలంచి రాముఁడు తన యుంగరమును సీత కానవాలుగాఁ జూపుట కాతని చేతికిచ్చెను. హనుమంతుఁడు సముద్రమును దాటి - లంకఁజొచ్చి సీతంగాంచి యామెకు రాముని క్షేమముఁదెలిపి, మరల రాముని సన్నిధికివచ్చి సీత క్షేమము నాతనికిఁ జెప్పి సంతోషము గూర్చెను. రాముఁడు హనుమంతుని భక్తిని మిగుల గొనియాడెను. ఇంతియేగాక యాతఁడు యుద్ధములో రామున కనేకవిధముల సహాయ మొనర్చి, స్వామికార్యధురంధరుఁడని పేరుగాంచెను.

6 గోమాయువు

' తన్ను నవమాన పఱచిన - తత్క్షణమునఁ
బ్రాణసఖునైన విడనాఁడ - వలయు నెఱిఁగి ! '

ఒక్కొక్క సమయమున మంచివారు చెడ్డవారుగను, చెడ్డవారు మంచివారుగను గనుపించుచుందురు. అయ్యది బాగుగ నెఱింగి స్నేహము సేయవలయును. పూర్వము పురికయను పట్టణమేలురాజు విధికృతమున గోమాయువై జన్మించెను. ఆతఁడట్టి జన్మమునందినను బూర్వజ్ఞానము మాత్రము గలిగియుండెను. ఆ జంబుకము మాంసమును భుజింపక దుంపలు, ఫలములు మొదలగు వాని నాహార ముగాఁ గైకొని యరణ్యమునఁ గాలము గడపుచుండెను. తోడి నక్కలు దానిం గాంచి 'ఇదియేటివ్రతము? వెఱ్ఱివై యిట్లు సేయుచుంటివేల? నీకు మాంసమును దెచ్చిమే మొసంగుదుము. సుఖంబుగా నుండు' మని చెప్పినను నయ్యది యందు కంగీరింపక నిరశన దీక్షం బూనియుండెను.

ఇట్లుండ నొకనాఁడు దానిచెంత కొక వ్యాఘ్రం బరు దెంచి యిట్లుపలికెను. ' జంబుకమా ! నీవు మహాధర్మ పరుఁడవని యరణ్యమునఁగల మృగములన్నియుఁ జెప్పఁగా వింటిని. లోకులు నన్నుఁ గ్రూరాత్ముఁడని పలుకు చున్నారు. నీతో నేను మైత్రిందగిలి యుండెదను. నీ శిక్షం

జేసి నా క్రూరత్వముఁ బాపవలె''నని పలికెను. అందుకా నక్క పులిం జూచి యిట్లుపలికెను. "నీవు భోగంబులయం దాసక్తి గలవాఁడవు. నా మనస్సు మాత్ర మట్టివానియం దెప్పుడును బ్రవేశింపదు. పోనిమ్ము. నీ భోగముల మాట నాకేల? నాయెఱింగిన ధర్మములు నీ కెఱింగించెదను. కాని యొక్క విషయమున మాత్రము నేను సంశయమందు చున్నాను. నీవు నాతోడ మైత్రి వాటించితి వేని, నీహితు లసూయ వహించి, భంగము గావించుట కనేకయత్నములు సేసి, నీచిత్తము నాకఱ్ఱింతురు. అందుచే వారేమి సెప్పినను వినక, నీచిత్తమును ధర్మపథమునందు వర్తింపఁ జేసితి వేని, నీకు మిత్రుఁడనై యుందును'' అనిచెప్పిన విని శార్దూలం బందుకు సమ్మతించెను. నాటినుండియు నక్క పులికిఁ దానెఱింగిన తెఱంగున బుద్ధులు సెప్పుచు దాని నికేతనము నందే వసించుచుండెను. ఇట్లు కొంత కాలము గడవ, శార్దూలముయొక్క భృత్యులును- హితులును - గోమాయువు స్నేహ మధికముగా నున్నదని యసూయవహించి యయ్యిరువురి సఖ్యమును జెఱుపఁదలంచి, యాపులి యాహారము నకై దాచుకొన్న మాంసము నపహరించిరి. ఆ దినమున నాహారపదార్థ రక్షణము సేయుట గోమాయువు వంతు గావున నయ్యది మాంసమును గానక, యెవ్వరో తస్కరించి యుందురని తలంచి, యావృత్తాంతమును బులి కెఱింగించెను.

అంత నా శార్దూలము మాంసమును హరించిన వారెవ్వరో యరయఁ దలచియుండఁ గపటహితులు దమ ప్రభువును సమీపించి రహస్యముగ నిట్లుపలికిరి. 'ఈ గోమాయువున కిదియేమివ్రతము? ఇది యంతయు డాంబికము. నక్కయట! మాంసముఁ దినదఁట! ఈ వాక్యము లెవ్వరయిన విన్న నవ్వుదురు. కపటములకు నక్క పుట్టిల్లు. ఆమాంసమదియె భుజించి యేమియు నెఱుంగని దానివలెనున్నది. ఇది యంతయు మీతోఁ జెప్పినచో నేమి యాగ్రహము గలుగునో యని సంశయించి యూరకుంటిమి. ఇఁక మీచిత్తము."

ఈతెఱంగునఁ గపటస్నేహితులు వచించిన వాక్యములు విని శార్దూల మాగ్రహాయత్తచిత్తమున నాజంబుకంబును బట్టి బంధించి చంపుఁడని సహచరుల కాజ్ఞయిచ్చెను. ఇంతలో శార్దూలముయొక్క తల్లివచ్చి కుమారున కిట్లనెను. "నాయనా! కుటిలమతులగు హితులమాటల నాలించి నక్కకు హానిఁగలుగఁజేయనెంచితివి. బుద్ధిమంతులను జూచి, దుర్బుద్ధిపరులును, నధికులఁజూచి హీనులును, రూపవంతులను జూచి కురూపులును, సామాన్యముగా నసూయపడుదురు. ఒక్కొక్క సమయమున ధర్మ మధర్మముగాను, అధర్మము ధర్మముగాను, దోచుచుండును. దానిని నిర్మల హృదయముతో నరయవలయును. జంబుకము నిన్నుఁ జేరి నప్పటినుండియు, నీకెన్నియో హితంబు లుపదేశించివదే?

వానిని నీవు పాటింపవలదా? ఆగోమాయు వెట్టి దుష్కృత్యమును సేయునదికాదు'' అని తల్లి పలికిన మాటలు విని యాశార్దూలము పశ్చాత్తాపము నంది నక్కను బిలువఁబంచి గౌరవించెను. అప్పుడా జంబుకము వ్యాఘ్రమును విలోకించి "ఓపులీ! పూర్వము నీవు చేసిన శపథమును మఱచి కుటిల హృదయుల మాటల నాలించి నాకెగ్గొనరింపఁ దలంచితివి. ఎట్టిఁగియో యెఱుంగకో యొకనిని భంగపఱిచి మఱలవానిం బ్రసన్నుని జేసికొనుట మంచిదికాదు.'' అని పలికి, యచ్చోటువాసి మఱియొక ప్రదేశమునకుఁబోయి నిరశన దీక్షం బూని ముక్తిఁగాంచెను,

7 కృష్ణుఁడు

'ప్రాణమిత్రుల కెపుడు తో - డ్పడఁగవలయు

పూర్వము కుచేలుఁడను భూసురుఁడు గలఁడు. ఈతఁడును గృష్ణుఁడును సాందీపుఁడను గురువునొద్ద విద్య నభ్యసించిరి. విద్యాభ్యాసకాలమున వారిరువురు నొకరి నొక రెడఁబాయక మిగుల మైత్రిఁ గలిగియుండిరి. విద్యాభ్యాసము పూర్తియైన పిమ్మట వారు తమ తమ నివాసములకుఁ బోయిరి. కుచేలుఁడు తన యిల్లుసేరి వివాహము సేసికొని, పెక్కండ్రు పుత్రులఁబడసెను. ఆతఁడు మిగుల దరిద్రుఁడు. కుటుంబ రక్షణమున కాతఁడు పెక్కుకష్టములఁ బొందుచుండెను. ఆతని భార్య మహాపతివ్రత. ఇంత దారిద్ర్యములో మునిఁగియున్నను నామె భర్తృసేవను మఱవలేదు. కుచేలుఁడెప్పుడును శ్రీహరి సేవఁజేయుచుఁ గాలముగడపుచుండెను. ఎవ్వరైనఁ దన కేమయినఁదెచ్చి యిచ్చిన దానిం బుచ్చుకొని కుటుంబమును బోషించు చుండెనుగాని, యెన్నఁడును బర గృహములకేగి యాచింపక యుండెను.

"ఇదియడుగవచ్చును. అది యడుగఁగూడ"దను విషయము పిల్లలకుఁ దెలియదు. ఇరుగు పొరుగువారి పిల్లలు మంచి వస్త్రములఁ గట్టుకొనుచుండుటయు, నేదో తినుచుం

డుటయుఁజూచి, తమకుఁగూడ నట్టివి తెచ్చి యిమ్మని
కుచేలుని కొడుకులు తల్లి నడుగసాగిరి. ‘పాపము! ఆసాధ్వీ
మణి యేమిసేయఁగలదు? ఇట్లనేకదినములు గడచిపోయెను.
ఒకనాఁడు భార్య కుచేలుంగాంచి ‘మీరు భగవద్భక్తులగు
టచే నెప్పుడును నానందముగనే యుందురు. మన దారి
ద్ర్యమునుగూర్చి కొంచెమైనను విచారింపక యున్నారు.
ఏదయిన మార్గముఁ జూచినఁగాని బ్రిదుకఁజాలము. ద్వా
రకా పురాధీశుఁడగు కృష్ణుఁడు మీకు బాల్యస్నేహితుఁడని
పెక్కుమారులు సెప్పియున్నారు. అతఁడు మహాభాగ్యవం
తుఁడు. మీ రాతని యొద్దకుఁ బోయినచో నేమయిన
నొసంగక యుండునా? ” యని చెప్పెను. ఆమాటలు విని
కుచేలుఁడు కృష్ణునిఁ జూడఁబోవుటకు సమ్మతించెను. కాని
రిక్తహస్తములతో నా మహనీయునెట్లు సూతునా యని
విచారించి యామాట గృహిణికిఁ దెలిపెను. అప్పుడామె
యింటనున్న యటుకులు కొన్ని తన మగనిజీర్ణవసనమునకుఁ
గట్టి వానిని గృష్ణున కిమ్మని చెప్పెను.

కుచేలుఁడు బయలుదేరి హరిని స్మరించుకొనుచు,
దినదిన ప్రయాణముల ద్వారకాపురమును జేరెను. అచ్చటి
జనులవలనఁదోవఁగనుఁగొని, యాతఁడుకృష్ణునిమందిరమును
జేరి,యచ్చటనున్నద్వారపాలకుల వలనఁదనరాకఁగృష్ణునకుఁ
దెలియఁజేసెను. వెంటనేకృష్ణుఁడుతల్పముడిగ్గి,కుచేలున కెదురు

వచ్చి, నమస్కరించి తోడ్కొనిపోయి, తన తల్పమునందే యాసీనుం జేసి బహువిధములఁ బూజించి కుశల ప్రశ్న యొనర్చెను. కుచేలునకుఁ బతియానతి ననుసరించి రుక్మిణి సురటితో వీవఁదొడంగెను. అది యాతయుఁజూచి యాంతః పుర పరిచారికలాశ్చర్యమును బొందిరి. కృష్ణుఁడు కుచేలునిఁ గాంచి "నాకొఱకేమి కానుకఁదెచ్చితి" వని యడిగెను. కుచేలుఁడు తన జీర్ణవస్త్రమునకుఁ గట్టఁబడియున్న యటుకుల నిచ్చుటకు సిగ్గుపడి యూరకుండెను. కాని, కృష్ణుఁడది గ్రహించి తానే యామూటను విప్పుకొని, పిడికెడటుకులు నోటవేసికొని, మఱొక పిడికెడటుకులు భుజింపఁదలంచెను. అప్పుడు రుక్మిణి కృష్ణుని హస్తమును బట్టుకొని, "దేవా! జగన్నాథా! ఈ కుచేలుని మహదైశ్వర్యవంతునిఁగాఁ జేయుట కివి చాలు"నని వారించెను. తరువాతఁ గుచేలునకు షడ్రసోపేతముగాఁ గృష్ణుఁడు విందుఁజేసి, యమూల్యవస్త్రాభరణాదు లొసంగి పంపెను. కుచేలుఁడింటికి వచ్చునరికి, అంతకు ముందు తానున్న జీర్ణకుటీరము మహాసౌధమై యుండెను. ఎక్కడఁ జూచినను రత్నరాసులే. ఆతని భార్య యెదురువచ్చి యాతనిని లోనికిఁ దోడ్కొని పోయెను. ఈ వైభవమంతయుఁ గృష్ణుని యనుగ్రహము వలనఁ గలిగెనని కుచేలుఁడు సంతసించి తొల్లింటికంటె నెక్కుడు శ్రీహరిని భజించుచుఁ గాలము గడుపసాగెను.

8 గోవర్ధనోద్ధారణము

'పెద్దలగు వారితోఁ బగ - పెట్టుకొనినఁ
దనకె యవమానమై తీరుఁ - దప్పకుండ,'

శ్రీకృష్ణుఁడు దేవకీ వసుదేవులకుఁ దనయుఁడై వ్రేపల్లె యందు యశోదానందులచేఁ బెంపఁబడెను. బాల్యమునందే కృష్ణుఁ డద్భుతకార్యము లనేకములు సేయుటచేత నాతఁడు భగవంతుఁడని గోపకులును దక్కినవారును దలంచిరి. గోపకులు సాధారణముగాఁ బ్రతి సంవత్సరమును బంటలు బాగుగాఁ బండుటకును - వర్షములు చక్కగాఁ గురియుటకును, బశువులకు రోగములు సంభవింపక యుండుటకును, ఇంద్రయాగమను పేర నొక మహోత్సవము సేయుచుందురు. అట్లే యొక సంవత్సరము నందుఁడా యుత్సవమును జేయింపఁ దలంచెను. అప్పుడు కృష్ణుఁడు నందునిఁజూచి "తండ్రీ! ఇంద్రునకు మీ రేల యుత్సవము సేయవలయును? ఆతని యనుగ్రహము లేనిచో వర్షములు గురియవా? పంటలు పండవా? ఆతనిని మీరు పూజింపవలదు. ఇంద్రయాగమునకు సిద్ధముసేసిన వస్తుసమితితో గిరినిఁబూజింపుఁడు"అని చెప్పెను. కృష్ణుని మాటలు విని నందాది గోపకులుగోబృందముతో గోవర్ధనగిరిం బూజించి మహోత్సవమును జేసిరి.

శ్రీకృష్ణుఁడు వారించుటచేతఁ దన కుత్సవము సేయ కేదను కోపమున నింద్రుఁడు గోపకులకుఁ బరాభవము సేయఁదలఁచి, మేఘములఁ బిలిచి "మీరు గోకులంబును వర్షముతో ముంచి వేయుఁ"డని పచించెను. అంతట వర్షమారంభమయ్యెను. క్రమక్రమముగా నది యధికమయ్యెను. మెఱుపులు - ఉఱుములు, పిడుగులు, బయలుదేరెను. జగమంతయు నంధకారముచే నావరింపఁబడెను. ఆ వర్షమున కోర్వఁ దామందఱును జావవలసినవారే యని గోపకులందఱును బిగులువడి యిటు నటుఁ బరుగులెత్తుచుఁ గృష్ణునిఁజూచి "రక్షింపుము రక్షింపు"మని మొఱపెట్ట సాగిరి. కృష్ణుఁడిది యంతయు మహేంద్రుఁడొనర్చిన కృత్యమని గ్రహించి గోపకులఁజూచి "గోపకులారా! మీరావంతయు భయమంద వలదు. నేనీ గోవర్ధన పర్వత మెత్తెదను. మీరందఱును గోవులతోఁగూడ దీని క్రిందికి రండు. బాలుఁడీ కొండ నెట్లెత్తునని సంశయింపవలదు." అని పలికి, యాతఁడొక పూగుత్తి చందమునఁ బర్వతము నెత్తి గొడుగువలె నిలిపెను. గోపకులందఱును గోవులతో దాని క్రిందఁ జేరి, భయము వాసి కృష్ణుని సామర్థ్యమును బ్రశంసించిరి. ఏడు దినములు వర్షము గురిసినను, గోపకులు ఆకలి దప్పులెఱుంగక వాసుదేవుని దయవలన సుఖముగా నుండిరి. ఇది యంతయు

నెఱింగి యిందు్రడు సిగ్గుపడి కృష్ణుని సన్నిధికివచ్చి తా నొనర్చిన యపరాధమును మన్నింపుమని కోరెను.

9 సురథుఁడు

"వీరులగువారు పూజ్యులై – వెలయుచుంద్రు"

సురథుఁడు చంపకా పురాధీశ్వరుఁడైన హంసధ్వజునకుఁ బుత్రుఁడు. మహాశౌర్యధనుఁడు. బలపరాక్రమ సంపన్నుఁడు. శ్రీహరికి భక్తుఁడు. భారతయుద్ధానంతరమున ధర్మరాజు అశ్వమేధయాగము సేయుటకుఁ బ్రారంభించి యశ్వమును ధరాచక్రమెల్లఁ దిరిగిరా విడిచెను. దాని కంగరక్షకులుగాఁ గృష్ణార్జునులు మొదలగువారేగిరి. ఆ యశ్వము చంపకాపుర సమీపమున హంసధ్వజునిచే బంధింపఁబడెను. ఇందులకై హంసధ్వజునకును – నర్జునునకును బోరాటము సంభవించెను. అందు హంసధ్వజుని రెండవకుమారుఁడగు సుధన్వుఁడు పార్థునిచే నేలఁగూలెను. ఈ వార్త నాలించి సురథుఁడు రణభూమికి వచ్చెను. ఆతని శౌర్యపరాక్రమములకుఁ దాళఁజాలక పాండవబలములు పఱుగిడఁ దొడంగెను. తుదకు ధైర్యము నవలంబించి యర్జునుండాతని నెదుర్కొనెను.

ఇరువురకు భయంకరమైన యుద్ధముజరిగెను. ఎట్టకేల కర్జు నుఁడు తీవ్రశరప్రయోగమున సురథునిశిరము నేలఁగూల్చెను.

అప్పు డర్జునుని ప్రక్క-నున్న కృష్ణుఁడు సురథుని శిరము నేలఁబడకుండఁ దనచేతితోఁ బట్టికొని, గరుత్మంతునిఁ బిలిచి "వైనతేయా! నీ వీ సురథుని శిరముఁ గొని పోయి ప్రయాగఁగల గంగావాహినియందుఁ బడవైచి రమ్మ"ని యాజ్ఞాపించెను. భగవానుఁడగు కృష్ణుని యాజ్ఞ ననుసరించి గరుత్మంతుఁడు సురథుని శిరముఁ గొని యాకాశ వీధిం బోవుచుండ, వృషభవాహనారూఢుఁడై పరమేశ్వరుఁ డా మార్గమునఁ బోవుచు భృంగిరిటిని విలోకించి "సురథుని శిరమును గంగలోవైవ గరుత్మంతుఁడు గొనిపోవుచున్నాఁడు. నీవరిగి యాశిరమును నాకడకుఁదె"మ్మని తెల్పెను. సురథుని శిరమునకై గరుడునకును భృంగిరిటికిని గయ్యమయ్యెను. ఇట్లిరువురును బోరు నవసరమున సురథుని శిరము ప్రయాగ జలములందుఁబడెను. అనంతరము భృంగిరిటి యాశిరమును గొనిపోయి శివునకర్పించెను. పరమేశ్వరుఁడా సురథుని శిరమును దన కపాలమాలికామధ్యమున నాయకమణిగాఁ జేసికొనెను.

"శూరులు - ధర్మచరితులు - విజితేంద్రియులు - మొదలగు వారి శిరములు పరమేశ్వరుఁడు హారములుగా ధరించును.

10 వసువులు

"దోసములలోనఁ బెద్దది – దొంగతనము
సేయఁగూడదు చేసినఁ – జేటుగలుగు"

వసిష్ఠుఁడను మునీంద్రుఁడు తపమువలన నద్వితీయమైన మహిమ నార్జించి బ్రహ్మర్షి యయ్యెను. ఆతనియొద్ద "నందిని" యను పేరుగల కామధేను వుండెను. ఆకామధేనువు వసిష్ఠుఁడు కోరిన ప్రతిపదార్థమును సమకూర్చుచుండును. ఆకారణమున వసిష్ఠుఁడు తన యాశ్రమమున కెంతమంది యతిథులు వచ్చినను విందు సేయుచుండును. ఒకనాఁడు "వసువు" లను దేవతలు వసిష్ఠుని యాశ్రమ సమీపమునకు విహారార్థమై వచ్చిరి. తన యాశ్రమ సమీపమునకెవ్వరైన వచ్చినచో వారిని విందునకుఁ బిలుచుట వసిష్ఠున కాచారము. వసువు లరుదెంచుట యాతఁడు చూచి, వారిని దన యాశ్రమమున విందుఁ గుడిచి పొమ్మని యడిగెను. వసువు లందుకు సమ్మతించిరి. విందు గుడుచునప్పుడు కావలసిన పదార్థములు కామధేనువు సమకూర్చుట వారు చూచి, మిగుల నాశ్చర్యమును బొందిరి. అందులోఁ జిన్నవాఁడగు వసువు భార్య మగనిం గాంచి "మన కెంత భాగ్యమున్నను నేమిలాభము? ఒక్క కాసైనఁ జేత లేకుండ మన కీముని విందు సేసినాఁడు. ఇందుకుఁ గారణము కామధేనువేగదా?

నంతటి సామర్థ్య ముండునా!'' యని తలంచి, పన్నగమును విలోకించి "నేను పాండుపుత్రుఁడ–భీముఁడనువాఁడ. నన్ను బంధింపఁజాలిన సామర్థ్యము నీకెట్లు కలిగెను?'' అని ప్రశ్నించిన నయ్యజగరము భీముంగాంచి యిట్లు పలికెను– ''ఈ బలము నాకు వరమునఁ గలిగినది. ఎంతటి బలశాలురైనను నాకుఁ జిక్కి బలహీనులగుదురు. నేఁడు నీవు నాకాహారంబ వైతివి. ఇంద్రపదవి నంది బ్రాహ్మణుల కవమానము సేసిన కారణమున నిట్లు శాపగ్రస్తుఁడ నైతి'' నని పలికెను. భీముం డాసర్పమును జూచి ''నేను నీకాహారమగుచుంటినని చింతింపను, కాని నన్నుఁ గానక నాసోదరు లెంత వగతురోయని విచారించెద' నని నుడివెను. అంతలో వేఁటకరిగిన భీముఁడు వచ్చుటకుఁ దడవయ్యెనని యాతని జాడ నరయుచు వచ్చి పన్నగముచేఁ బట్టువడియున్న భీమునిఁ జూచి ధర్మనందనుఁడు మిగుల వగచి, యయ్యజగరమును జూచి యిట్లనెను. ''నేను పాండవాగ్రజుఁడ. ధర్మనందనుఁడ. ఈతఁడు నా తమ్ముఁడగు భీముఁడు. నీవాహారము నిమిత్తమై యీతనిని బంధించితివని తోఁచుచున్నది. కావున నీకు వలసినంత మృగమాంస మిచ్చెద. ఈతనిని విడువుము''

యుధిష్ఠిరునకు సర్ప మిట్లనెను. "ధర్మనందనా! నేను పూర్వులకంటెఁ బూర్వుఁడను. నహుషనామధేయుఁడ.

అమరనాథ పదమునొంది, యైశ్వర్య గర్వమున బ్రాహ్మణుల కవమానము సేసిన కారణమున శాపమునంది యిట్లుయితిని. మునీంద్రుల యనుగ్రహమునఁ బూర్వజ్ఞానము గలిగి యుంటిని. నీప్రశ్నముల కెవ్వఁ డుత్తర మొసంగునో యప్పుడు నీకు శాపవిముక్తి యగునని ఋషులు సెప్పియుండిరి. ఇప్పుడు నీతమ్ముఁడు నాచేత బంధింపఁబడినాఁడు. చేతనగునేని నాప్రశ్నముల కుత్తరము లిచ్చి యీతనిని విడిపించుకొనుము.''

ధర్మజుం డందుకుఁ దాను నేర్చిన విధమునఁ జెప్పెద నని చెప్పెను. అంతట నహుషుఁడు కొన్ని ప్రశ్నలు వేయ యుధిష్ఠిరుఁడు వానికి సదుత్తరము లిచ్చెను. నహుషుఁడు ధర్మజుని ప్రత్యుత్తరములకు సంతసించి, భీముని విడిచి, తాను గూడ శాపవిముక్తి నందెను.

12 త్రిశంకుఁడు

'గురుతిరస్కార మెవరికిఁ - గూడదరయ'

తొల్లి యిక్ష్వాకు వంశమునఁ ద్రిశంకుఁడను నొక భూపాలుఁడు గలఁడు. అయోధ్యానగర మాతని రాజధాని. వసిష్ఠుఁడను బ్రహ్మర్షి యాతనికి గురుఁడైయుండెను. త్రిశంకుఁడు పెక్కుదానములును, క్రతువులును జేసెను. సత్యవ్రతమే యాతనికిఁ బరమభూషణము. ఆతనికి బొందితో స్వర్గమునకుఁ బోవుటకు వాంఛజనించెను. వెంటనే యాతఁడు తన గురువయిన వసిష్ఠునిరావించి. "గురువర్యా! నాకు బొందితో స్వర్గమునకుఁ బోవలయునని కోరిక గలిగినది. నీవు మహామహిమగలవాఁడవు. నీవు నాయందుఁ గరుణ చూపితివేని, నేను సఫలీకృత మనోరథుఁడ నగుదును. కావున నా కోరికదీర్చుటకుఁ బ్రియత్నింపు''మని వినయపూర్వకముగఁ బలికెను. అందుకు వసిష్ఠుఁడా రాజుంజూచి "ఇయ్యది సాధ్యమయిన పనికాదు. ఎంత ప్రయత్నించినను లాభము లేదు. కావున నీవా కోరిక విడచుట మంచి"దని చెప్పెను. త్రిశంకుఁడా మాటల సఁటకుఁగొనక వసిష్ఠుని పుత్రులఁజేరి యడిగెను. వారుగూడఁ దమ తండ్రి చెప్పిన యట్లే చెప్పిరి. అందుకుఁ ద్రిశంకుఁడా గ్రహామువహించి వారిని దూషించెను. వసిష్ఠుని పుత్రులు త్రిశంకునిపై నలిగి ఛండాలుఁడవు

గమ్మని శపించిరి. అట్లు శపింపఁబడియుఁ బొందితో స్వర్గమునకుఁ బోవలయునన్న కోరికను మాత్రి మతఁడు విడువ లేదు. తరువాత నాతఁడు వసిష్ఠునకు విరోధియైన విశ్వామిత్రుని యొద్దకుఁబోయి తన కోరికఁ దెలిపెను. "నేను నిన్ను బొందితో స్వర్గమునకుఁ బంపెద''నని చెప్పి, విశ్వామిత్రుఁడా త్రిశంకునిచే నొక గొప్పయాగము సేయించెను. యాగము పూర్తియైన పిదప విశ్వామిత్రుఁడు తన మహిమచేతఁ ద్రిశంకుని స్వర్గమునకుఁబంపెను. కాని దేవతలందఱును "నీవు ఛండాలుఁడవు. స్వర్గమునకు వచ్చుట కర్హుఁడవుగావు''అని పలికి క్రిందికిఁ బడద్రోసిరి. అప్పుడు త్రిశంకుఁడు, 'రక్షింపుము. రక్షింపు' మని విశ్వామిత్రుని వేడికొనెను. విశ్వామిత్రుఁడు జాలినొంది, యా త్రిశంకుఁడు నేలఁ బడకుండ మార్గమధ్యమందే నిలిపి దానికిఁ ద్రిశంకు స్వర్గమని పేరుబెట్టెను. గురుని యానతి మీరినందు కాత్రిశంకుఁడు స్వర్గమును బొందక, భూమియందు నుండక మధ్య నూగులాడుచుండెను. ఈ కారణముననే మనవా రేయాధారములేకయున్న వానిని ద్రిశంకు స్వర్గములో నున్నాఁడని సామెతగాఁ బలుకుచుందురు.

13 శిబి

" ఓర్పుగలవాఁడె సౌఖ్యంబు - నొందఁగలఁడు"

ఒక సమయమున శిబియను చక్రవర్తికడకు బ్రహ్మ బ్రాహ్మణవేషమున వచ్చెను. శిబి యాతనిని భక్తిపూర్వకముగా ననేకవిధములఁ బూజించి "మహాత్మా ! మీ కేమి కావలయును. కోరుఁడు మీయభీష్టమెట్టిదయినను దీర్చెద" నని పలికెను. అందుకా కపట భూసురుఁడు చక్రవర్తిని జూచి 'నీకుమారునివధించి యామాంసముతో నాకు విందు సేయు'మని యడిగెను. అందుకు శిబియెంత మాత్రమయి నను విచారమందక, యాబ్రాహ్మణుఁడు కోరిన విధమునం దన కుమారునిఁజంపి, యామాంసమును వండించి, యాతనిఁ బిలుచుటకు వచ్చెను. బ్రాహ్మణుఁడు మాయమయ్యెను. అతిథి కనఁబడక పోయినందుకు విచారమందుచు నతనిని వెదకుటకు భోజనపదార్థములతో బయలుదేరెను. నృపాలుఁ డతిథిని వెదకుచుండ నొక భటుఁడువచ్చి "రాజా! నీవెవ్వరి నిమిత్తము వెదకుచున్నావో,ఆబ్రాహ్మణుఁడు నీమందిరమున నున్న యమూల్యములయిన వస్త్రముల నన్నింటిని దగుల వేయుచున్నాఁడని పలికెను. శిబి కడురయమున గృహాము నకుఁ బోయి యాబ్రాహ్మణునిఁ గాంచి యాతని ముందు భోజనపదార్థము లన్నియుఁ బెట్టి "స్వామీ! మీకొఱకే

వెదకుచుంటిని. తాము కోరిన చందమున, జేయించితిని. కరుణించి భుజింపుఁ" డని విన్నవించెను. ఆ బ్రాహ్మణుఁడు "రాజా! నీవు భుజింపుము. అట్లు చేసితివేని నాకు సంతృప్తి యొదవు" నని చెప్ప నాతని యాజ్ఞననుసరించి, శిబి యా పదార్థమును దినుటకు సంసిద్ధుఁడయ్యెను. అప్పుడా బ్రాహ్మణుఁడు నిజరూపమును దాల్చి "రాజేంద్రా! నీయోర్పుఁ బరీక్షించుటకు వచ్చిన చతుర్ముఖుఁడఁ గాని బ్రాహ్మణుఁడఁ గాను. నీగుణమునకు సంతసించితి" నని పొగడి యదృశ్యుఁ డయ్యెను. శిబి కుమారుఁ డెప్పటివలె నాడుకొనుచుండెను.

14 ధర్మరాజు

"తన్నుఁ జూచినట్లు – దగ భూతకోటిని
జూడవలయు దయయుఁ – జూపవలయు !

ధర్మరాజు తన మనుమఁడగు పరీక్షితునకు హస్తినా పుర సామ్రాజ్యాభిషేకముఁ జేసి, తమ్ములతో స్వర్గమునకుఁ బోవునప్పు డాతని నొక కుక్క వెంబడించెను. మార్గమధ్య మున ద్రౌపదీ భీమార్జున నకుల సహదేవులు మరణించిరి. ధర్మరా జొక్కఁడు మాత్రమే పోవుచుండెను. కుక్క మాత్ర మాతనిని విడువక వెంటనే యరుగుచుండెను. అప్పు డింద్రుఁడు దివ్యమైన రథమును దీసికొని వచ్చి "ధర్మరాజా! నీవు ధర్మసంధుఁడవు. మహాపుణ్యకార్యములఁ జేసితివి. స్వర్గమును బొందుట కర్హుఁడవు, కావున నీవీరథమెక్కి స్వర్గ మునకు ర"మ్మని పలికెను. ధర్మరాజంత దేవేంద్రునిఁ జూచి "మహేంద్రా! నీవు నాకుఁ జూపనున్న గౌరవమున కెంతయు సంతసించితిని. కాని యొక్క విషయము మాత్రము నీతోఁ జెప్పవలసి యున్నది. నేను పురమునుండి బయలుదేరి నప్పటినుండియు, నీశునకము గూడ నానెనువెంట వచ్చు చున్నది. కావున దీనిని ముందు రథమెక్కనిమ్ము. తరువాత నే నెక్కెద" నని చెప్పెను. ఆమాటలు విని యిందుృఁడు నవ్వుచు "ధర్మరాజా! నీమాటలకు నవ్వువచ్చుచున్నది.

కుక్క యేమి, ఈరథముపై నెక్కి స్వర్గమునకు వచ్చుటేమి? ఎవ్వరైన ఈమాట విన్నఁ బరిహాసము సేయరా? కుక్కను గూడ స్వర్గమున నిలుపనెంచితివా?" యని పలికెను అందుకు ధర్మరా జిట్లనెను. "దేవేంద్రా! నీవు సమస్త ధర్మ సంవేదివి. నేను నీకుఁ జెప్పఁదగిన సమర్థుఁడఁ గాను. ఎప్పుడును నేను నీకరుణఁ గోరియున్నవాఁడనే. పాపము! ఈశునకము మొదటినుండియు నావెంట వచ్చుచున్నది. ఇట్టిదానిని విడిచి వచ్చుటకు నాచిత్త మెట్లు సమ్మతించును? నేను దానిని మాత్రము విడువఁజాల"ననెను, ఆపలుకులు విని దేవేంద్రుఁడు "శునక మతినీచమయిన జంతువు. దానిని ముట్టుకొనరాదు. రాజులు మాత్రము వేఁటసమయములోఁ దాకుచుందురు. కుక్కను స్వర్గమునకుఁ దీసికొని పొమ్మని కొంచెమయినను నాలోచింపక పలికితివి." అని వచింప ధర్మజుం డిట్లనెను. "శచీకళత్రా! నే నాలోచించియే యిట్లు చెప్పితిని. ధర్మపరు లాశ్రితుల విడువరు. ఆశ్రితరక్షణము కన్న మఱియొక పుణ్యకార్యము లేదు. ఈశునకము నన్నాశ్రయించుకొని వచ్చుచున్నది. దీనిని విడిచి నేను స్వర్గమున కెట్లు వచ్చెదను? ఈ కుక్కను విడిచినఁగాని నాకు స్వర్గము రాదని నీవు చెప్పితివేని నాకు స్వర్గమే యక్కఱ లేదు-" అందు కింద్రుఁడు "ధర్మరాజా! కుక్కకొఱకు నీవు

స్వర్గ మక్కఱ లేదని పలుకుచుంటివి. అయ్యయ్యో! ఇట్టి వెఱ్ఱివాఁ డెందైనఁ గలఁడా? నీ విట్లు వచ్చునప్పుడు దారిలో నీభార్యను దమ్ములను విడువలేదా? ఇంత యవివేకివగు చుంటివేమి?" యనెను. అందుకు ధర్మరాజు "సురనాథా! నీకంటె నేనెక్కుడు ధర్మములు తెలిసినవాడఁ గాను - కాని నీమాటలకు బదులు చెప్పక తప్పదయ్యెను. నాతమ్ములను భార్యను నేను విడువలేదు - బ్రహ్మ వారికిచ్చిన యాయువు తీరినది. చచ్చినవారికిని - బ్రతికియున్నవారికిని సంబంధ మేమియున్నది? ఈశునకము ప్రాణములతో నుండి నావెంట వచ్చుచున్నది. అట్టిచో దీనిని నేనెట్లు విడువఁగలను? అట్లు సేయుట ధర్మవిరుద్ధము. నీకు నాయందు దయయున్నచో నీసారమేయమును గూడ స్వర్గమునకు రానిమ్ము" అని గంభీరముగఁ బలికెను.

అప్పుడు శునకరూపమును బాసి యముఁడు ధర్మ రాజునకుఁ బ్రత్యక్షమై 'ధర్మరాజా! నీధర్మబుద్ధికి నేను సంత సించితిని. నీ చిత్తమును బరిశోధించుటకే యిట్టి రూపమును దాల్చి నీవు పురమునుండి బయలు దేరినప్పటి నుండియు నీవెనువెంట వచ్చితి'నని పలికి యింద్రుని రథముపై నాతని నెక్కించుకొని స్వర్గమునకుఁ దీసికొనిపోయెను.

15 చిరకారి

'వినఁదగు నే పనిఁజెప్పిన
వినినంతనె వేగపడక - వివరింపవలెన్'

ఒకసమయమున నొక మునీంద్రుఁ డాతని పుత్రుఁడగు చిరకారినిఁ బిలిచి, యేదో కారణముపై నతని తల్లినిఁజంపుమని యాజ్ఞయిచ్చి, యెచ్చటికో యరిగెను. ఏపని సేయవలసి వచ్చినను ముందుగ దానింగూర్చి చక్కఁగ విచారించియే చేయునట్టి యాచిరకారి తండ్రియాజ్ఞను గూర్చి పరిపరివిధంబులఁ దలంచి "ఇప్పుడు నాతండ్రి, నాతల్లిని జంపవలసినదని యాజ్ఞాపించినాఁడు. నే నేమి సేయుదును ? తండ్రి యాజ్ఞ మీఱుట మహాపాపము. తల్లిని వధించుట యంతకంటెను బాపము. పోనిమ్ము. తల్లినిఁజంపకుందునేని తండ్రియాజ్ఞను మీఱినవాఁడ నగుదును. ఇటు మాతృవధ - అటు పితృవాక్యతిరస్కారము. ఈ రెండును బాపకార్యములే. ఇరువురును నాకుఁ గావలసినవారలే. ఇందులో నే నెవ్వరిని విడువఁగలను? పితృవాక్యపరిపాలనము కుమారునకుఁ బరమధర్మము. అయ్యది సమస్తసంపదల నిచ్చును. అది సర్వజనసన్ను తము. [ఆనందదాయకము. తండ్రియే పరమగురుఁడు. అతఁడే దైవము. తండ్రి కానందమునుగూర్చు కార్యమును గుమారుఁడు సేసెనేని, వానిని బృందారకులుగూడ మెత్తురు.

అయ్యో! తల్లిమాత్రము విడువఁదగినదియా? ఈ తనువు నకుఁ గారణము తల్లి. కుమారుని విషయమై యెక్కువ కష్ట ములను దల్లియే పొందును- మాతృప్రేమయే యీ ప్రపంచ సృష్టికిఁగారణము. మాతృవియోగి, యేపనిసేయుటకును సమర్థుఁడుగాడు. వానికి జగమంతయు నంధకారబంధురము. భాగ్యవంతునికైనను, నిరుపేదకయినను - మూఢునకైనను, జ్ఞానికయినను మాతృప్రేమ సమానముగనే యుండును. మాతృప్రేమ యనునదితుదకుఁ గటకు కసాయి వానికయి నను దెలియును. ఇట్టి తల్లిని వధించుటకు నాచేతులెట్లా డును?'' అని మనంబునఁ బెక్కుభంగుల విచారించెను.

ఇట్లా చిరకారి తండ్రి యాజ్ఞఁ బాలించుటకు దీర్ఘాలో చనము సేయుటవలనఁ గొంతకాలము జరిగి పోయెను. ఇంతలో నాతని తండ్రి దూరము విచారించి 'అక్కటా! మహాక్రూరకార్యము సేయుమని నా కొడుకు నాజ్ఞాపించి యిట్లువచ్చితినే? కుమారుఁడు తల్లినిఁ జంపియుండునేమో? అయినను చిరకారి నామధేయుఁడగు నాతఁడెట్టి కార్యము నేనియు దీర్ఘాలోచనము సేసిగాని మఱి సేయఁడు." అని తలంచుచు నిజాశ్రమమునకువచ్చి యెదుట నిలిచియున్న కుమారునిఁజూచి, యంతవఱకుఁ దల్లినిఁజంపకయున్నందుకు సంతసించి యతని కిట్లనియెను. "కుమారా! మహాపుణ్య

శీలుఁడవగు నీవు నాగర్భమున జనించితివి. నీపుట్టువుచే నేను గృతార్థుఁడ నైతిని. నీ తల్లిని వధించుటకు నేనిచ్చిన యాజ్ఞం గూర్చి దీర్ఘాలోచనముఁ జేసి నాకెంతయు మేలు గూర్చితివి. నాకుఁ బాపమురాకుండునట్లును, నింద యొదవకుండునట్లును, నీచేసిన దీర్ఘాలోచనము సమస్త దేవతలచేతను సన్నుతింపఁ బడుఁగాక!". చిరకారియుఁ దండ్రిమాటలు విని సంతసించి, యాతనికి నమస్కరించెను. మునిపత్నియు భర్తకు మ్రొక్కెను. అప్పుడు మునీంద్రుఁడు కుమారునిఁ గౌఁగిలించుకొని యాశీర్వదించెను.

కావున నెట్టిపని సేయవలసి వచ్చినను, దీర్ఘాలోచన మొనర్చి సేయువాఁడు సర్వశుభములఁ బడయును.

16 నారదుఁడు

" పాలఁగలియు నీరు - పాలెమై రాజిల్లు
గురునిఁజేరి నరుఁడు - కోవిదుఁడగు
సాధుసజ్జనముల - సాంగత్యమిట్టిది "

దేవునిఁ గొలుచుటకుఁ గులగోత్రములతోఁ బనిలేదు. ఏకులము వాఁడైనను భక్తుఁడందఱిచేతను వినుతింపఁబడును. పూర్వకాలమున వేదవాదులను నింటిపేరుగల బ్రాహ్మణు లొక గ్రామమున నివసించుచుండిరి. వారి గృహమున నొక దాసిగలదు. దాని కొక కొడుకు గలఁడు. అతని పేరు నారదుఁడు. ఇట్లుండఁ గొందఱు సన్యాసు లొక నాఁడు వేదవాదుల యింటికివచ్చి యక్కడ నాలుగు మాసము లుండుట తటస్థించినది. ఆ సన్యాసులకు సేవఁజేయుటకు వేదవాదులచే నారదుఁడు నియమింపఁబడెను. నారదుఁడు బాలుఁడైనను సుగుణవంతుఁడు. పెద్దలయందు వినయము - భక్తి - మొదలగు మంచి గుణము లాతనియందు మూర్తీభవించి యుండెను. అందుచేత యోగులును మిగుల సంతోషమును బొందిరి. నారదుఁడును దన్ను వారు మెచ్చునట్లు సేవించుచుండెను. ఇదియుంగాక మునులు తిన్నగా మిగిలిన యన్నముఁ దినుట పుణ్యమని తలంచి, యాతఁ డట్లు సేయుచుండెను.

ఋషు లెప్పుడును భగవన్నామ సంకీర్తనము సేయుచుండుట నారదుండు సూచి, తానుగూడ భగవత్కీర్తనము సేయసాగెను. నారదుని భక్తిశ్రద్ధల కామునీశ్వరులు మిగుల సంతసించి యతనికి శ్రీమన్నారాయణుని బూజించు విధముఁ దెలిపి, వేదవాదుల గృహము విడిచి మఱియొక చోటికిఁ బోయిరి. మునులచే బోధనందినప్పటినుండియు, నారదుని చిత్త మదియొకవిధముగ మాఱిపోయెను. అతఁ డెప్పుడును శ్రీహరినిఁ దలఁచుచు వేదవాదుల యింట సేవకుఁడై యుండెను. ఈతనిఁ జూచినఁ దల్లికి మిగుల ప్రేమ యుండెను. బ్రాహ్మణులయింట సేవలుసేసి, యింటికివచ్చిన కుమారుని దల్లి ముద్దాడుచుండును. కాని నారదుఁడు మాత్రము తల్లి ప్రేమ నంతగాఁ బాటింపక యుండెను. ఆతఁడు - తల్లిదండ్రులు- సంపదలు-సౌఖ్యములు - మొదలగునవి యన్నియు నిలుకడ లేనివని గ్రహించెను. ఇట్లుండఁ గొన్నాళ్ళకు నారదుని తల్లి చనిపోయెను. అతఁ డందుకు విచారింపలేదు. అంతయు భగవంతుని యాధీనమని తలంచి ధైర్యమూని, తిన్నగా నరణ్యమునకుఁ బోయెను. అతఁ డెట్లయినను శ్రీహరిని జూడవలెనను పట్టుదలతోఁ దపము సేయసాగెను. ఇట్లనేక వత్సరములు గడచెను. ఒకనాఁ డాతని కన్నుల కొక దివ్యమైన తేజము గనుపించెను. అది చూచుచుండఁగనే మాయమయ్యెను. అతఁడు నలుదిక్కులఁ గలయఁ

జూచెను. నిర్జనంబైన యాయరణ్యమున నాతని కేమియుఁ గనుపించ లేదు. "కుమారా! ఈజన్మమున నన్నుఁ జూడఁ జాలవు. మఱియొక జన్మమున నన్నుఁ జూడఁగలవు. మఱియు నాజన్మమున నీవు మహాభక్తుఁడ వగుదువు" అను పలుకు లాతనికి వినవచ్చెను. ఇవి శ్రీహరి పలుకులు. నారదుని భక్తికి సంతసించి, యాతఁ డదృశ్య రూపమున నట్లు పలికెను. ఆవాక్యములకు నారదుఁడు సంతసించి తగిన కాలమున కెదురు సూచుచుండెను. కొంతకాలమున కతఁడు మరణించెను. తరువాత నీతఁడు ప్రపంచసృష్టికి ముందు బ్రహ్మదేవుని దేహాంశమునఁ బుట్టి, సప్తస్వరములు గల వీణెను వాయించుచు – హరినామకీర్తనము సేయుచుఁ, బరమ భక్తుఁడై మూఁడులోకములయందు శంక లేక చరించుచు భక్తాగ్రగణ్యుఁడై యశోజీవి యయ్యెను.

17 వృకాసురుఁడు

'హీనులకు మేలుసేసిన - హానిగలుగు'

పూర్వము వృకుండను నొక దైత్యుఁ డుండెను. ఆతఁడు శివునిఁగూర్చి ఘోరమయిన తపస్సు సేసెను. వాఁడు సేసిన తపమునకు శివుఁడు దర్శనమిచ్చి "నీకేమి వరము కావలయునో కోరుకొను'' మని పలికెను. వృకుఁడు పరమేశ్వరునకు నమస్కరించి "స్వామీ! నీవు భక్తుల రక్షించువాఁడవు. ఎట్టి వరములు గావలసిన నిచ్చుచుండువాఁడవు. అందుచే వారు నిన్నుఁ గొల్చి యిష్టకామ్య ఫలంబులఁ బొందుచుందురు. అట్లే నేను నెండ వానల కోర్చి నిన్నుఁ సేవించితిని. నాతపము ఫలించుటచేత నీవు నాకు దర్శనం బొసంగితివి,'' అని పలికి, "నేనవని నెత్తిమీఁదఁ జేయి వెట్టుదునో వాఁడు భస్మమై పోవునట్లు వర'' మిమ్మని యడిగెను. ఈశ్వరుఁడు కపటమెఱుంగని మహానుభావుఁడు. కావున, వాఁడు గోరిన వరమిచ్చెను. అంతట నాదైత్యుఁడు శంకరునిఁ జూచి "నీమాట నిజమో యబద్ధమో చూడవలయునుగదా? అందుకు ముందుగ నీనెత్తిపైఁ జేయిపెట్టి చూచెద" నని పలికి యాపనికారము సేయఁబోయెను. దుష్టునకు మేలుసేయఁగాఁ గీడు వెంటనే కలిగెనని శంకరుఁడు

పరుగెత్త సాగెను. వృకుఁ డాతనిని వెంబడించెను. ఇరువు రును జాలదూరము బరుగెత్తిరి. అట్టి సమయమున నిది యంతయుఁ దన దివ్యదృష్టి నెఱింగిన విష్ణుమూర్తి మాయా స్వరూపము ధరించి, శివునిఁ దఱుముకొని పోవుచున్న వృకున కెదురయ్యెను. వృకుఁ డారూపమును జూచి యాశ్చర్యపడి నిలిచి చూచుచుండెను. అప్పుడు విష్ణుమూర్తి వానింజూచి "ఎక్కడ కింత తొందరగాఁ బోవుచుంటివి. కొలఁదికాలము నిలువుము" అని పలికెను. వాడు నిజముసెప్పెను. అంతట శ్రీహరి వానితో "నీవీరీతిగా శివునిఁ బట్టుకొనుటకుఁ బరు గెత్తినచో నాతఁడు చిక్కఁడు. అదిగో! అక్కడ చెఱు వొక్కటి కనుపించుచున్నది. నీవందులో స్నానముసేసి పరిశుభ్రముగాఁ దల దుడుచుకొని శుచివై యాతని నెత్తిపైఁ జేయిపెట్టుము. అట్లు చేసినచో నీకార్యము సఫల మగును. నీవు వచ్చువఱకును నేనిచ్చటనే యుండెద" నని పలికెను. వృకుఁడు హరిమాటల నమ్మి చెరువులో దిగి స్నానము చేసి, తుడుచుకొనుటకుఁ దలపైఁ జేయివైచికొని భస్మమయ్యెను.

సమీపమున నుండి యిది యంతయుఁ జూచుచున్న శివుఁ డప్పుడు శ్రీహరిని సమీపించి "మహాత్మా! నేఁడు నీమూలమున బ్రతికితిని. నాకొఱకు గదా నీవిట్లు మాఱు

వేషము వేసినావు" అని యనేక విధములఁ బొగడెను. శ్రీహరి శంకరునిఁ జూచి "శంకరా! దుష్టుల కుపకారము చేసినచో నిట్టి సంకటములే వచ్చు" నని పలికి యథేచ్ఛం జనియెను.

18 బ్రాహ్మణపుత్రుడు

'ఎదిరి కెగ్గుఁగూర్చు - నది సత్యమైనను
జెప్పరాదు మునులు - చెప్పిరిట్లు'

ఒక బ్రాహ్మణ కుమారుఁ డొక యడవిలో నొక చిన్న యాశ్రమము గట్టికొని తపస్సు చేయుచుండెను. ఒకనాఁ డాయడవిదారినిఁ గొందఱు స్త్రీపురుషులు సొమ్ముతోఁ బోవుచుండిరి. దారిదోపుడుకాండ్రు వారు పోవుట సూచి, వారిం గొట్టి ధనము లాగుకొనుటకు వచ్చిరి. బాటసారులు భయమంది, పరుగెత్తుకొని పోయి, బ్రాహ్మణకుమారుని యాశ్రమమున కెదురుగానున్న పొదలో దాగుకొనిరి. ఇది యంతయు బ్రాహ్మణకుమారుఁడు సూచుచునే

యుఁరిడెను. ఇంతలో బాటసారులను దఱుముకొనుచు వచ్చిన దొంగలు బ్రాహ్మణకుమారుని యాశ్రమమునకు వచ్చి, వారిని వెదకి, కానక, బ్రాహ్మణునిఁ జూచి "అయ్యా! ఇటు కొందఱు బాటసారులు వచ్చినారు. వా రేదారిని బోయిరో నీ వెఱుంగుదువా?" యని యడిగిరి. బ్రాహ్మణకుమారునకుఁ దన్ను బాటసారులను గూర్చి యడుగుచున్నవారు దొంగ లని తెలియును. అట్లు దెలిసి యుండియు నిజము సెప్పక పోయినచోఁ బాపము వచ్చునని తలంచి, బాటసారు లా పొదలో నున్నారని బ్రాహ్మణుఁడు సెప్పెను. అప్పుడా దొంగలు తొందరగాఁ బోయి పొదలో డాగియున్న బాట సారులను బట్టుకొని, వారిం జంపి సొమ్మంతయు దోచుకొని పోయిరి. బాటసారులు దొంగలచేతఁ జచ్చుటకును, వారి సొత్తంతయుఁ బోవుటకును బ్రాహ్మణుఁడే కారణము. అతఁడు సత్యమే చెప్పినను బరులకుఁ బ్రాణహానిఁ గూర్చి నది కావునఁ బాపమే యయ్యెను. ఈ పాపముచేత నాతఁడు ఘోర నరకమునకుఁ బోయెను.

19 దక్షుఁడు

"దైవనిందవలనఁ - దప్పదురా కీడు
అజునికైన వాని - యబ్బకైన'

దక్షుఁడను ప్రజాపతికిఁ బార్వతియను కూతురు గలదు. ఆమెను బరమేశ్వరున కిచ్చి వివాహము సేసెను. పరమేశ్వరుఁడు కైలాసపర్వతముపైనుండి భక్తులను రక్షించు చుండును. ఏకారణము చేతనో గాని దక్షుఁ డాతనితో విరోధము పెట్టుకొనెను. అతఁ డెప్పుడును బరమేశ్వరుని నిందించుచుండును. అతఁ డొక గొప్ప యాగము సేయఁ దలంచి దేవతలను, మునులను పిలిచెను. ఈశ్వరుని మాత్రము పిలువలేదు. కాని, తన తండ్రి సేయు యాగ మగుటచేత నచ్చటి కరుగవలయునని పార్వతికి మాత్రము గోరిక జనించెను. తండ్రి తన్నుఁ బిలువలేదను చింత మన స్సులో గలదు. ఏమయినను మనస్సు నాపుకొనలేక మగ నిని జూచి "దేవా! నాతండ్రి యజ్ఞము సేయుచున్నాఁడు- నేను దానిం జూడఁబోయెదఁ గరుణించి యాజ్ఞ నొసంగు.'' డని కోరెను. "నీతండ్రి యజ్ఞముఁ జూచుటకు నన్నుఁగాని, నిన్నుఁగాని పిలువలేదు. పిలువని పేరంటమునకుఁ బోవుట మంచిదికాదు. అయ్యది గౌరవమునకు భంగము. ఇదియుం గాక నీతండ్రి నాతోఁ బగఁగొని యున్నాఁడు. పోవలదు.''

అని శివుఁడు బదులు సెప్పెను. పరమేశ్వరుని మాటలు పార్వతి వినలేదు. ఆమె మరల మగనితో "బంధువులయింట జరుగు కార్యములకుఁ బిలుపుఁగొనకయే పోవచ్చును. అందులో నాతఁడు నాతండ్రి. నాకగౌరవ మేల జరుగును? సంశయింపక నన్నుఁ బోనిండు. చూచివత్తు" నని బ్రతిమాలు కొనెను. నీకిష్టమగునేనిఁ బోయిర"మ్మని శివుఁడు సెప్పెను.

అంతటఁ బార్వతి సంతోషమును బొంది దక్షుని యజ్ఞ వాటికకుఁ బోయెను. యజ్ఞముఁ జూచుటకుఁ బెక్కుమంది వచ్చియుండిరి. దక్షుఁడు తన పుత్రికయైన పార్వతి వచ్చుట సూచియుఁ బలుకరించ లేదు. పార్వతి యెంతసేపు నిలిచి యున్నను రమ్మని పిలిచిన వారే లేకపోయిరి. దక్షుఁడప్ప టికి నూరుకొనక పార్వతిని జూచి నీవెందుకు వచ్చితివి. నిన్ను నేను బిలువలేదే? ఆవెండి కొండమీఁదనే యుండకపోతివా? నీవును నీ మగఁడును రాకయున్నచో యజ్ఞము జరుగదా?" అని పలువిధముల శివుని దూషించెను. తండ్రిమాటలు విని పార్వతి తన మనస్సులో "అక్కటా! మగఁడు వలదని చెప్పి నను వినక తండ్రి గదా యని చూడవచ్చితిని. వచ్చినందుకు నా మగఁడు సెప్పినట్లే నాతండ్రి నన్నవమానించినాఁడు. పతియాజ్ఞఁ దిరస్కరించి వచ్చినందుకు ఫలమనుభవించితిని.

ఇట్టి యవమానమును బొంది మరల నానాథునెట్లు సూడఁ గలను?'' అని విచారించి, విచారము కోపముగా మార దక్షునిఁజూచి " నీవు తండ్రివని తలఁచి నీవు సేయుచున్న యాగమును జూచుటకు వచ్చితిని. కాని కూఁతుగుర్తులు లేక నీ చెంతకు రాలేదు. నా ప్రాణేశ్వరుని మాట నిరాకరించి వచ్చినందుకుఁ దగిన శాస్తి జేసితివి. నన్ను దూషించినం దుకు నేనంతగా విచారింపను. భగవంతుఁడైన నాభర్తను దూషించితివి. ఆయన మహామహిమ మూఢుఁడవైన నీ కెట్లు దెలియును ? నీకు వినాశకాలము సమీపించుట చేతనే నామగనిని దూషించుచుంటివి. నీమొగముఁజూచినఁ బంచమహాపాతకములు సంభవించు"నని పలికి యగ్నిలోఁ బ్రవేశించి దేహము విడిచెను. ఆ వార్త పరమేశ్వరునకుఁ దెలిసెను. వెంటనే యాతఁడు వీరభద్రునిఁబంపి దక్షుని రూపుమాపించి యజ్ఞమును బాడు సేయించెను.

20 నలుఁడు

"సుగుణులైనవారు - జూదమాడఁగరాదు
ఆడిరేని కీడు - మూడితీరు"

నిషధదేశాధీశ్వరుండగు నలుఁడు విదర్భదేశాధిపతి యగు భీముని పుత్రికయైన దమయంతి రూపగుణలావణ్యా తిశయంబులు విని యామె యెడల మోహపరవశుఁడై యుం డెను. ఇట్లుండ నొక దినమున నలుఁ డుద్యానవనమున విహరించుచుండ, నచ్చటికిఁ గొన్ని రాజహంసములు వచ్చినఁ జూచి, యాతఁడు వానింబట్టుకొన నెంతయో ప్రయత్నించి, తుదకొక దానిం బట్టుకొనెను. ఆ హంసభయపడి నలునిఁ జూచి మానుషస్వరముతో "రాజేంద్రా! నేను నీకొక సహాయము సేయుదును. నీ చిత్తము దమయంతిపై నిలిచి యున్నదని నే నెఱుంగుదును. కావున నే నిప్పుడామెకడ కరిగి నీరూపగుణంబుల నామె యొద్ద వర్ణించి నిన్నుఁదప్ప నన్యుల వరింపకుండునట్లు సేసెద" నని పలికెను. నలుఁడు సంతసమంది యామరాళమును విడిచెను. అంతట నయ్యది, తనకై వేచియున్న మరాళములఁ గలిసికొని, బయలుదేరి, విదర్భాపురోద్యానవనమును జొచ్చెను. అచ్చటికి దమ యంతి సఖీజన పరివృతయై వచ్చి, నలునిచేఁ బట్టువడిన మరాళమునే గాంచెను. అమ్మరాళము దనకు నలుని గుణము

లన్నియు వర్ణించి చెప్పిన విని, యయ్యువిద నలునియందు బద్ధానురాగయై 'మరాళమా ! నీవు నాయెడఁజూపిన దయకు నేను నీకెప్పుడును గృతజ్ఞురాలనైయుందును. నలుని గుణరూప విశేషములు నాయొద్దఁ జెప్పినట్లే నన్నుఁగూర్చి యాతనికిఁ జెప్పు'మని పలికెను. హంసయు నామె కోరిక ననుసరించి, యచ్చోటువాసి మరల నిషధకరుదెంచి నలునిఁ గాంచి దమయంతిఁగూర్చి చెప్పి చనెను. ఇట్లా నల దమ యంతుల కంతరంగంబులఁ బొడమిన యనురాగ మంతకంత కభివృద్ధి నొందుచుండెను. దమయంతి నలునియందు బద్ధాను రాగయై యున్నట్లు చెలికత్తెలు భీమరాజున కెఱింగించిరి.

అంతట భీమరాజు దమయంతికి స్వయంవరము చాటఁ బంచెను. ఆ స్వయం వరమునకు రాజు లనేకులు వచ్చిరి. దేవేంద్రుఁడుగూడ దిక్పతులతో వచ్చెను. ఆతఁడు మార్గ మధ్యమున నలునిఁగాంచి యాతని గుణమును బరీక్షింపఁ దలంచి "నలరాజా! నీవు నిత్యసత్యవ్రతుండవు. నీవు మా కొక కార్యముసేయవలయు"నని యడిగిననలుఁడందుకుసమ్మ తించెను. దేవతలాతనిం జూచి "మేము దమయంతీ స్వయం వరమున కరుదెంచితిమి. కావున నీవు మాకు దూతవై దమ యంతి కడకరిగి మాలో నెవ్వరినైన వరించునట్లు గావింపు'' మని పలికిన నలుఁడు వారిం గాంచి "దేవతలారా ! ఇట్టి

కార్యము నన్ను సేయుమని నియోగించుట మీకు ధర్మమా? నేనును దత్స్వయంవరమునకే పోవుచున్నవాఁడను. అది యట్లుండ నిండు. వీరభట పరిరక్షితమయిన దమయంతీ సౌధము నెట్లు బ్రవేశింతును? ప్రవేశింతునుగాక! అంతఃపురకాంతయగు నా రమణీమణితో నెట్లు మాట్లాడుదును?" అని పలికెను. అప్పుడు దేవతలాతని కొక యదృశ్యఘుటికనొసఁగి "దమయంతీ సౌధము నీవు ప్రవేశించు నప్పుడు నిన్నెవ్వరును జూడకుందురుగాక!''యని పలికిరి. దేవకార్యార్థమై నలుఁ డదృశ్యఘుటికా ప్రభావమున దమయంతీ సౌధమును బ్రవేశించి యామెను గాంచెను. దమయంతి నలునిఁ జూచి "ఓపురుషవర్యా! నీ వెవ్వరవు? ఈ యంతఃపురమును నీ వెట్లు ప్రవేశించితివి? "యని యడిగిన నా నలుండిట్లు పలికెను. "తరుణీమణీ! నేను దేవదూతను. నలుండనువాఁడ ఇంద్రాది దేవతలు నీ స్వయంవరమునకు వచ్చిరి. వారిలో నొక్కరిని నీవు వరించునట్లు సేయుమని నన్ను నీకడకుఁ బంపినారు. వారి మహిమచేతనే యీ యంతఃపురమును బ్రవేశింపఁగలిగితిని. కావున నీవు నా పలుకులాలించి వారిలో నొక్కరిని వరింపుము.

ఆ పలుకులు విని దమయంతి యాతనిఁజూచి "ఏనేఁడ? ఇంద్రాదులేడ? నలసార్వభౌమా! నీ గుణములు హంస

వలన విని నాచిత్తము నీయందనముఁగావించితిని. నీ నిమిత్తమే యీ స్వయంవరము చాటింపఁబడినది. నీవు నన్ను గ్రహింపవేని నేను బ్రాణముల విడిచెదను.'' అని పలికెను. నలుం డెంత సెప్పినను నామె వినలేదు. అంతట నలుఁడచ్చోటు వాసి, దేవతలకడ కరుదెంచి, యామె వాక్యములు వారికిఁ దెలియఁజేసెను. స్వయంవర సమయమున దేవతలందఱును నలుని రూపముధరించిరి. నిజమగు నలుండెవ్వఁడో యెఱుంగఁజాలక, దమయంతి మిగుల విచారపడి కరుణింపవేయని దేవతలను బ్రార్థింప వారును కరుణగలవారై తమ తమ రూపములఁ దాల్చిరి. దమయంతి సమ్మోదభరితయై నలుని కంఠమునఁ బూలమాలికను వైచెను.

తరువాత దేవతలు తమలోకమునకుఁ బోవుచు మార్గమునఁ గలింగాంచి "ఎక్కడికిఁ బోవుచుంటి"వని యడిగిరి. దమయంతీ స్వయంవరార్థమని యాతఁడు బదులుసెప్పెను. దేవతలు నవ్వి దమయంతి నలుని వరించెనని చెప్పిరి. కలి దేవతల వాక్యములాలించి నిజమనోరథభగ్నమునకు నలుని రాజ్యభ్రష్టునిగాఁ జేయఁదలఁచెను. నలుండును గలిమహిమ వలనఁ దన పినతండ్రి కుమారుండగు పుష్కరునితో జూదమాడి, సమస్తరాజ్యశ్రీలను గోలుపోయెను. రాజ్యచ్యుతుఁడైన నలుఁడు తన కుమారుని విదర్భకుఁబంపి దమయంతీ

సహితుఁడై యడవులకుఁ బోయెను. సర్వరాజ్య శ్రీవిహీనుఁడైన నలుఁ డట్టి కష్టకాలమునందును మామగారి గృహంబున కరుగుటకు సమ్మతింపలేదు. దమయంతిని బుట్టినింటి కేగుమని నలుండాంతో చెప్పెనుగాని యామె సమ్మతింపలేదు.

దమయంతి యరణ్యమునఁ బహు నవస్థఁ జూడఁజాలక, యొక వృక్షము క్రింద నామె నిద్రించు సమయమున, నామె వస్త్రమున సగముచింపి, తాను గట్టుకొని నలుండామె నెడఁబాసిపోయెను. ఆమె నిద్రనుండి మేల్కాంచి నలునిఁగానక యనేక విధములఁ బరితపించి సేయునది లేక యరణ్యమునఁ గ్రుమ్మరుచుండెను. అట్టియెడ మహాహియొక్కటి యామెం గబళింపనున్న సమయమున నొక కిరాతుఁడు రయమునవచ్చి యామె ప్రాణముల రక్షించెను. కాని యక్కిరాతుఁనకు మరణకాలము సమీపించుటచేత నామె నపేక్షించి, పాతివ్రత్యమహిమవలన దగ్ధుఁడయ్యెను. అనంతరము, దమయంతి నలుని నన్వేషించుచు నయ్యరణ్యమునఁ నొక్కయెడ మునులఁగాంచి, వారలవలన నలుఁడు జీవించియుండెననియుఁ, దా నతనిని మఱలఁ గలిసికొనుననియు నెఱింగి, యచ్చటనుండి బయలుదేరి, సుబాహుపురంబున కరిగి, రాజమాతయొద్ద సైరంధ్రిగా నుండెను.

ఇక్కడ నలుఁడు దమయంతిని విడిచివచ్చినందుకు మిగుల విచారించి, మఱల నామె కొఱకరిగెను. కాని యామె కనుపింపలేదు. ఇట్లామె నన్వేషించు, నాతఁ డొక చోట సర్పదష్టుఁడై విచారించుచుండఁ, గర్కోటకుఁడు సాక్షాత్కరించి 'నళరాజా! నీవు నాచేఁ గఱవఁబడితివి. అందుకు విచారింపకుము. నీశరీరమున నావిషంబుండు నంతవఱకు నీ కెట్టి భయముండదు, నీవు దమయంతిని గతిపయ దినములలోనే కాంచఁగలవు. నీకు నీనిజరూప మెప్పుడు కావలయునో యప్పుడునన్నుఁ దలఁచుకొనుము. అప్పుడొక వస్త్రము నీకడకువచ్చును. దానంజేసి నీనిజరూపము నీవు వడయుదువు. మఱియు నీ కొక్క విషయము చెప్పవలసి యున్నది. ప్రచ్ఛన్నవృత్తిని నీవు ఋతుపర్ణమహీకాంతుని సేవింపుము" అని పలికి యంతర్ధానుఁ డయ్యెను. నలుఁడు ఋతుపర్ణుని జేరి యశ్వశిక్షయందుఁ బ్రవీణుఁడననియు, వంట సేయువాఁడననియుఁ, బలికి యాతనిని సేవించుచుండెను.

విదర్భాధీశుఁడయిన భీముఁడు నల దమయంతుల నరయఁ బెక్కురను బెక్కు స్థలములకుఁ బంపెను. సుదేవుఁ డను బ్రాహ్మణుఁడు సుబాహు పురమున కరిగి, యచ్చట దమయంతినిఁ గనుంగొని విదర్భకుఁ దోడితెచ్చెను. మరల నాతఁడు నలునిజాడల నరయుటకు బయలుదేరి, ఋతుపర్ణుని

22 దశరథుఁడు

'సాధుజనుల కెగ్గు సల్పిన దప్పక
హానివచ్చు నెంతవానికైన'

వేఁటయనునది సప్త వ్యసనములలో నొక్కటియని ధర్మశాస్త్రములయందుఁ జెప్పఁబడి యున్నది. రాజులు సాధారణముగా వేడుకకొఱకు వేఁటాడుచుందురు. ఈ వేఁట వలనఁ బాపము సంభవించుటయేగాక యొక్కొక్క సమయమున హానిగూడఁ గలుగుచుండును. పూర్వమయోధ్యానగరమును బాలించు దశరథుఁడను నొకనృపాలుఁడుగలఁడు. అతఁడొకనాఁడు సరయూనదీతీరమున నున్న యరణ్యమున వేఁటాడఁబోయెను. అతఁడు వేఁటాడి యలసి, యొకవృక్షము నీడను విశ్రమించియుండెను. ఆసమయమున మునిబాలకుఁ డొక్కఁడు నదికివచ్చి కుండతో నీళ్ళను ముంచుచుండెను. నీరంబుల ముంచుచుండఁగలిగిన బుడబుడశబ్దము దశరథుఁడు విని, వనగజంబొండు దాహము దీర్చుకొనుటకు వచ్చినదని భ్రమించి, చప్పుడునుబట్టి సూటిగ బాణము విడిచెను. ఆ బాణము తగిలి మునిపుత్రుఁడు "హా" యని యఱచి నేలఁ బడెను. మనుష్య స్వరమువిని దశరథుఁడు తొందరగాఁ బోయి తన శరముచే నేలఁబడియున్న మునికుమారునిఁ జూచెను. మునిబాలకుఁడును దన్ను బాణముచేఁ గూల్చిన వాఁడతఁడేయని తెలిసికొని దశరథునిఁజూచి యిట్లుపలికెను.

"ఓరాజా! నీవు నన్నేల చంపితివి? అడవిలోనుండి యెవ్వరి జోలికిఁబోకుండఁ దపస్సుఁ జేసికొనుచుండు సాధువులమగు మేము నీకేమి యెగ్గుగావించితిమి? నేను నామృతికి విచారిం పను గాని పుట్టు గ్రుడ్డివారైన నాతల్లి దండ్రుల కొఱకు విచారపడుచున్నాను. వారికి నేనేకపుత్రుఁడను. నేనుదప్ప వారికెవ్వరును దిక్కు లేరు. వారు మిగుల దాహముగొని జలముఁదెమ్మనఁగా నిటువచ్చితిని. వచ్చి యిట్లు నీచేతఁ జచ్చితిని. ఇఁక వారికెవ్వరుదిక్కు? దాహముచే వారు నాకొఱకెదురుసూచుచుందురు." ఆమాటలు విని దశరథుఁడు కొంతవఱకు నిశ్చేతనుఁడైయుండి, యమ్మునికుమారున కిట్లనెను. "బ్రాహ్మణపుత్రా! నేను దశరథుండను నృపాలుఁడను. మృగయావ్యాజమున నరణ్యమునకువచ్చి నీవు జలముల ముంచుచుండ, వనగజంబని భ్రమించి శరప్రయోగము సేసితిని. నే నీయపరాధము బుద్ధిపూర్వకముగఁ జేసినదికాదు. నేను సాధువుల హింసించు పాపరతుఁడఁగాను. కాని నిన్నుఁజంపిన పాపముమాత్రము నన్నుఁ గట్టి కుడుపక మానదు" అందుకు బ్రాహ్మణతనయుం డాతనికిట్లుచెప్పెను. "రాజా! నీవు నిశ్చయముగా నికార్య మెఱుంగక చేసితివి. గతించినదానికి వగచినందువలనఁ బ్రయోజనము లేదు. కావున నేను జెప్పినయట్లుసేయుము. ఈదిక్కునఁ బోయితివేని కనుచూపు మేరలో మాకుటీరము గనుపించును. అందు

గుడ్డివారయిన నా తల్లిదండ్రులున్నారు. నీవీకుండతో జలముఁదీసికొనిపోయి నెమ్మదిగా వారికిమ్ము. ముందేమియు మాటలాడవలదు. వారు జలములఁ ద్రాగినపిదప సంగతి యంతయుఁ దెలుపుము. వారు నిన్నుఁ గరుణింతురు. అట్లు సేయకపోయితివేని, వారెట్లయిన జరిగినదంతయు దివ్యదృష్టి నెఱింగి శాపాయుధమున నీవంశనాశనము సేయఁగలరు. " అట్లుసెప్పి యాతఁడు ప్రాణములు విడిచెను.

మునికుమారుఁడు చెప్పినట్లు నీరునుగొని దశరథుఁడు వృద్ధ తాపస దంపతుల యొద్దకుఁ బోయెను. అడుగుల చప్పుడు విని వారు తమకొడుకువచ్చెననుకొని " నాయనా! నీరమునకుఁ బోయి యింతయాలస్యముఁ జేసితివేమి ? మేము మిగుల దాహముగొనియుంటిమే" యని పలికిరి. దశరథుఁడు మాటలాడలేదు. ఆతఁడు మాటలాడకపోవుటచేత వారు మరల " కొడుకా ! మేమీ మాటఁబలికితిమని నీకుఁగోపము వచ్చినదా? మాకు నీవుగాక మఱియెవ్వరు దిక్కుగలరు ?" అనిపలికిరి. ఎంతసేపటికిని దశరథుఁడు మాటలాడక యుండు టచే వారు జలముఁ ద్రాగకయుండిరి. అంతట దశరథుఁడు భయమందుచు, వడఁకుచున్న యెలుంగుతో జరిగిన సంగతి నంతయుఁ దెలిపెను. కొడుకు చావు విని వారు పెద్దపెట్టున నేడ్చి "రాజా! తాపసులకుఁ గీడుసేసి యెవ్వరును బ్రదుకఁ

జాలరు. మేము కోపించితిమేని నీవంశ మంతయు నాశనమై పోవును. కాని నీవు నిజము చెప్పుటచేత బ్రిదికి పోయితివి. పుత్రిశోకము నందుచు మేమిఁక జీవింపము. నీవుగూడ మావలెనే కుమారు నెడఁబాసినందువలనఁ గలిగిన దుఃఖము చేతనే మరణింతువు గాక!" యని శాపమిచ్చి యప్పుడే ప్రాణములు విడిచిరి.

23 గృధము—జంబుకము

"స్వార్థపరు లెందుఁ దమతమ - పనులకొఱకు
పరుల వంచింప నెంతు రె - ప్పగిదినైన "

పూర్వ మొకపురమున మరణించిన తమ కుమారునిఁ దల్లిదండ్రులును, బంధువులును బ్రేతభూమికిఁ గొనిపోయి, యబ్బాలునిఁ గూర్చి విలపింపఁ దొడంగిరి. అప్పు డచ్చటికొక గ్రద్ద వచ్చి బాలునికై యేడ్చువారిం గాంచి యిట్లు పలికెను. "మనుజులారా! భయ మింతయైనను బూనక యిక్కడ నిట్లు విలపించుట తగదు. సంధ్యాసమయ మగు చున్నది. భూతప్రేత పిశాచ సంఘము లిచ్చట సంచరించు

చుండును. జననమరణములు దేహికి సహజములై యున్నవి. చచ్చినవారితోడ బ్రదికియున్నవా రేగుదురా? ఏడ్చినందు వలనఁ బ్రయోజన మావంతయు లేదు. మనమందఱము నెప్పుడో మరణింపవలసిన వారమే. కావున నిక్కుమారు నికై చింతింపక గృహమున కరుగుఁడు.''

గ్రద్ద మాటలువిని వా రాశవము నచ్చట విడిచి యరుగ నెంచుచుండ, నాసమయమున నచ్చటి కొక నక్క యరు దెంచి, వారిని విలోకించి ''ఓ వెఱ్ఱిమానవులారా! గ్రద్ద మాటల నాలకించి భయమంది యీబాలుని విడిచి పోవు టకు మీకుఁ గాళ్లెట్లాడినవి? ఇంకను జీకటి పడలేదు. ఒక వేళ మీరిట్లేడ్చుచున్నచో దైవకృపవలన నీకుమారుఁడు మఱల జీవించు నేమో?'' యని పలికిన వారు మరల వచ్చి పెద్ద పెట్టున నేడ్వసాగిరి. అప్పుడు గృధ్రము వారింగాంచి ''మందబుద్ధియైన జంబుకము మాటల నాలకించి యిట్లు మరల వచ్చితిరా! మీబుద్ధిహీనతను జూచిన నాకు మిగుల విచారము జనించుచున్నది. ఎచ్చటనైనఁ జచ్చినవారు తిరిగి బ్రదుకుదురా? మృత్యుదేవత యీబాలుని జీవముల నిది వఱకే యపహరించినది. ఇఁక నెంత వగచినను లాభము లేదు కావున. దానధర్మములు సేసి యీతండు సుగతి కేగు నట్లు సేయుఁ" డని పలికెను. గ్రద్ద పలుకుల నాక్షేపించుచు

నక్క యిట్లు పలికెను. క్రూర బుద్ధిగల యీ గృధ్రము మాటల వినవలదు. ఇట్టికుమారుని విడిచి మీరెట్లుజీవింపఁ గలరు ? నాకే మిగుల దుఃఖము కలుగుచున్నది. కరుణా విహీనులై మీరీ బాలుని విడిచిపోవలదు. దైవము మీయెడల ననుగ్రహము సూపకయుండునా ? అనుగ్రహించి బాలుని బ్రదికించెనేని సంతోషమే. లేనియెడల నప్పుడే పోవచ్చును. ఇప్పుడే యింత తొందరయేల?" ఆమానవుల మటలజూచి గృధ్రమిట్లనెను. "నేను పుట్టి యనేకవేల వత్స రములయ్యెను. ఎప్పుడును జచ్చి మరల జీవించినవారినిఁ జూడలేదు. కాని యొక విషయముమాత్రమున్నది. చచ్చిన వారు మరియొక గర్భమునమాత్రము తిరిగి పుట్టుదురు. ఈ నక్కమాటలు విని మీరేల వృథాయాసమందెదరు ? "
అని పలికిన విని వారాబాలుని విడిచిపోవుచుండ నక్క వారి కడ్డమువచ్చి "గ్రద్దమాటలకు మీరు మోసపోవుచుంటిరి. మున్ను శ్రీరామచంద్రుఁడు మరణించిన యొక బ్రాహ్మణ కుమారుని బ్రతికించినాఁడు. నారదుఁడు తన తపఃప్రభావ మున సృంజయుని కొడుకును బునర్జీవితునిఁ జేసినాఁడు. అట్లె యే మహానుభావుఁడయిన మీశోకమాలకించి కుమారుని బ్రదికించునేమో? ప్రయత్నింపుఁడు."

జంబుకము చెప్పినమాటలు విని వారందఱును మరల వచ్చి శవముచుట్టునుజేరి, పెద్దపెట్టున రోదనముసేయసాగిరి.

ఆగృధ్రజంబుకములు రెండును నాబాలుని కళేబరమును నాహారముగాఁగొనుటకై తమతమ వాక్యముల నేర్పున వారల మరలించుచుండెను. నిశాసమయము తనకనుకూలమగును గావున జంబుక మట్లు చెప్పుచుండెను. పగటికాలము దన కనుకూలము గావున వారల మరలించుటకు గ్రద్ద యట్లు పలుకుచుండెను. ఇంతలో సూర్యుం డస్తగిరిం జేరెను. అట్టి సమయమున శ్మశాన క్షేత్ర విహారుఁడును, అనాథ సంరక్షణ పరాయణుఁడును, నగు పరమేశ్వరుఁడు బాలునికై యేడ్చు జనులకుఁ బ్రసన్నుఁడయ్యెను. వారా మహాత్ము నకు మ్రొక్కి "దేవా! మాశోకము నీవాలించి ప్రసన్నుఁడ వైతివి. ఈబాలుఁడు మృతినందుటచే మేమిట్లు విలపించు చున్నాము. దయాళుఁడవగు నీవీ బాలుని బ్రదికించి మా శోకమును బోఁగొట్టుము" అని వేడిన కరుణామయుండగు శంక రుఁడు బాలుని బ్రదికించి, గృధ్రజంబుకంబుల కెన్నఁడు నాకలిదప్పులు కలుగకుండునట్లు వరం బనుగ్రహించి యంత ర్ధానుఁడయ్యెను.

స్వార్థపరులగువారు తమతమ మాటల నేర్పున గృధ్ర జంబుకంబులవలె నితరులకు మోసముసేయఁ జూచు చుందురు.

24 గోమాయువు

పూర్వము విజయపురమను పేరుగల నగరమునకు సమీపమున నొక మహారణ్యముండెను. ఆమహాటవి కొకనాఁడొక కిరాతుఁడు వేఁటకుఁ బోయి, యొక పుట్టదగ్గఱ నొక వనగజం బుండుటఁ జూచి యాపుట్ట నెక్కి తనయొద్ద నున్న వాడిగల కత్తిచే దాని తుండమును నఱికి చంపెను. అప్పుడా పుట్టనుండి యొక ఘోరసర్పము వెలికివచ్చి యావేటకానిని గఱచెను. అంతఁ దన చేతనున్న కత్తితో నాపాముం జంపి, విష మెక్కుటచే నాతఁడు గూడ నేలఁ బడి ప్రాణములు విడిచెను. ఆసమయమున నచ్చటి కొక గోమాయువు వచ్చి సంతోషించుచుఁ దనలో నిట్లనుకొనెను. "ఆఱు నెలల వఱకు నాకీ యేనుఁ గాహారమునకు సరిపోవును. కిరాతుఁ డేడురోజులకును, సర్ప మొకదినమునకును, వేటకాని వింటి నర మీపూటకును జాలును" అని తలఁచి వేటకాఁ డెక్కువెట్టి యుంచిన విల్లును సమీపించి దాని నరములను గొఱక సాగెను. కొంత సేపటికి బెట్టు దప్పి యావింటి కొమ్ము బెడిసి, యానక్కయొక్క శిరస్సునకు బలముగాఁ గొట్టుకొనెను. వెంటనే యది కెవ్వున నఱచి క్రిందఁబడి కొట్టుకొని ప్రాణములు విడిచెను. కావున దురాశ యెవ్వరికి నుండరాదు.

"ఆ. నీళ్లలోని మీను ½ నెఱిమాంస మాశించి
గాలమందుఁ జిక్కు ½ కరణి భువిని
ఆశ దగిలి నరుఁడు ½ నాలాగె చెడిపోవు
విశ్వదాభిరామ ½ వినరవేమ."

25 మార్కండేయుఁడు

పూర్వకాలమున మృకండుఁడను నొక మునీంద్రుఁడు గలఁడు. ఆతని భార్యపేరు కుముద్వతి. మృకండుఁడు మహా తపశ్శాలి. ఆ దంపతులకు సంతానము లేదు. ఒకనాఁడు కుముద్వతి సంతానమునుగూర్చి విచారించుచుండ, విచారమునకుఁ గారణమేమని మునీంద్రుఁ డడిగెను. అందుకా పతివ్రత "నాథా! పుత్రులు లేని చింతదప్ప నాకు మఱియొక చింత లేదు. పుత్రులు లేని వారికి గతులు లేవని ధర్మశాస్త్రముల యందుఁ జెప్పఁబడి యున్నది. కావున సంతానము కొఱకు మీ రేమయిన మార్గముఁ జూడవలదా?" యని పలికెను.

అంత నాదంపతులు సంతానము నిమిత్తము. తపము సేయఁదలఁచి కాశీనగరమున కరిగిరి. అచ్చట భగవంతుఁడగు

విశ్వనాథుఁ డున్నాఁడు. పరమపావనమయిన గంగానది యున్నది. గంగయందు స్నానము చేసినచో సర్వపాపములు నశించును - సౌఖ్యము లొదవును. నిర్మలమైన జ్ఞానము గలుగును - ముక్తి లభించును - అట్టి వారణాసికే యీముని దంపతు లరిగి గంగయందుఁ గృతస్నానులై విశ్వనాథుని యాలయమును బ్రవేశించి, నిశ్చల చిత్తముతో నమ్మహా దేవుని సేవించుచుండిరి. ఇట్లు కొన్నాళ్లు గడచినఁ బరమేశ్వరుఁడు వారియెడఁ గరుణ వహించి, ప్రసన్నుఁ డయ్యెను. మృకండుఁడు తన భార్యతో నమ్మహాదేవునకు సాష్టాంగ నమస్కార మాచరించి, యనేక విధములఁ బ్రస్తుతించెను. శంకరుఁడును సంతోషించి యామునీంద్రునిఁ జూచి "నీభక్తికి మెచ్చితిని. నీయభీష్టము గ్రహించితిని. నీవు కుమారునిఁ బడయుటకుఁ గదా తపం బొనర్చితివి? అట్లే యనుగ్రహించితిని. కాని, యొక్కవిషయము మాత్రము నీతోఁ జెప్పవలసి యున్నది. పేరు ప్రతిష్ఠలు లేక నూఱేండ్లు జీవించు పుత్రుఁడు గావలయునా? లేక పేరు ప్రతిష్ఠలు గలిగి పదియాఱేండ్లు మాత్రమే జీవించు పుత్రుఁడు గావలయునా? ఆలోచించుకొని చెప్పుము," అని పలికెను. ఈశ్వరుని ప్రశ్న మహాకష్టమై యున్నది. అందులకు మృకండుఁ డేమని ప్రత్యుత్తర మీయవలయునో యని కొంతవడి యాలోచించెను. నిశ్చలచిత్తముతో నంతకాలము తపము

సేయఁగా నీశ్వరుఁడు ప్రత్యక్షమై యిట్లు పలికె నేమాయని యాతఁడు విచారించి తుదకు ధైర్యము వహించి శివుని విలోకించి "మహాత్మా! నీచర్య లనంతములు - నీమాయ నెవ్వరును గనుఁగొనఁ జాలరు - నా చిత్తమును బరీక్షించుట కే యిట్లానతిచ్చితివని తలంచెను. కానిమ్ము. నీదయ యెట్లున్న నట్లగును. మూఢుఁడై పేరుప్రతిష్ఠలు లేక నూఱేండ్లు జీవించు కుమారుఁ డేల? విజ్ఞానియు, యశము పెచ్చునాఁడును నగు కుమారునే, పదియాఱేండ్లు జీవించ నా నినే ప్రసాదింపు" మని వక్కాణించెను. అంతట పార్వతీ కాంతుఁడు మృకండుఁడు గోరినట్లు వర మనుగ్రహించెను.

తరువాత మృకండుఁడు భార్యాసహితుఁడై నిజాశ్రమమునకు వచ్చెను. కొన్నాళ్లకుఁ గుముద్వతి గర్భము ధరించి యొక శుభలగ్నమునఁ గుమారునిఁ గనెను. దంపతు లిరువురును మహానందమును బొందిరి. కుమారునకు జాతకర్మాది మహోత్సవము గావింపఁబడెను. ఆబాలునకు మార్కండేయుఁడను పేరు పెట్టఁబడెను. మార్కండేయున కైదువత్సరములు వచ్చిన యంతనే మృకండుఁ డాతని కక్షరాభ్యాసము సేయించెను. తండ్రి యనుగ్రహమున నాతఁడు క్రమముగా విద్యల నేర్చి, మంచి జ్ఞానము నార్జించి తల్లిదండ్రులకును నయ్యరణ్యమునంగల మునులకును మోదము గూర్చుచుండెను.

ఇట్లు కొన్ని సంవత్సరములు గడచినవి. పరమేశ్వరుఁడిచ్చిన యాయువు సమీపించుచుండెను. భార్యయు - మృకండుడు నందులకై యొకనాఁడు "అయ్యో! కుమారునకుఁ బదియాఱవ వత్సరము సమీపించుచున్నది. ఏమి సేయుదము? మన కెవ్వ రడ్డపడుదురు? భగవంతుని వాక్య మన్యథాజరుగునా? ఇట్టి కుమారరత్నమును బాసి బ్రదుకఁగలమా?" యని విచార పడుచుండిరి. అప్పుడే యరణ్యమునుండి మార్కండేయుఁడు వచ్చి విచారించుచున్న తల్లిదండ్రులనుజూచి "జననీ జనకు లారా! మీ మొగంబు లనుదినమువలెఁగాక నేఁడు మిగుల వాడియున్నవి. దీర్ఘవిచారపరులైయున్న విధము గన్పట్టు చున్నది. నేనేమయిన మీయెడలఁ జేయరాని కార్యముఁ జేసియుంటినా? మీయాజ్ఞను బాలింపనైతినా? " యని భక్తిపూర్వకముగఁబలికెను. కుమారుని వాక్యములు విని మృకండుఁ డిట్లనెను. "కుమారా! నీ యట్టివానిని బుత్రు నిగాఁ బడసినందువలన మేము ధన్యులమైతి మని సంతో షించుచుంటిమి. ఇప్పు డట్టి సంతోషము మా హృదయ ముల నెడఁబాయుచున్నది. మేము నిన్నుఁగూర్చి యగాధ మైన సముద్రములో మునిఁగి పోవుచుంటిమి. మమ్ముద్ధరిం చుట కెవ్వరును లేరు. మా విచారకారణము నీకెఱిఁగించు టకు నోరు రాకయున్నది." అందుకు మార్కండేయుఁడు "తల్లిదండ్రులారా! మీరు శంకింపవలదు. ధైర్యమును

బూని మీ విచారమునకుఁ గారణముఁ దెలుపుఁడు. దానిని మీచిత్తములయందే యడంచుకొని యున్నచో, నదినశించు నట్టి యుపాయంబు నారయు టెట్లు?" అని పలికెను. తుద కా మునిదంపతులు కొంత తడవునకుఁ జింత నడంచుకొని కుమారునిఁజూచి యిట్లుపలికిరి. "మాకు సంతానము లేక పరమేశ్వరునిఁగూర్చి తపముసేసి నిన్నుఁబడసితిమి. పరమేశ్వరుఁడు నీకుఁ బదియాఱు వత్సరముల యాయుర్దాయము మాత్రమే యిచ్చియున్నాఁడు. అది పూర్తికావచ్చినది. ఇఁక నీ యట్టి పుత్రునిఁ బోఁగొట్టికొని మేమీ భూమిపై నెట్లు బ్రతుకనేర్తుమా యని చింతించుచున్నాము."

ఆ మాటలు విని మార్కండేయుఁ డొక్కింతయు నధైర్యమును బొందలేదు. అతఁడు తల్లిదండ్రులను జూచి యిట్లు పలికెను. "మీరు నాకొఱకిట్లు విచారింపవలదు. భగవంతుని యాజ్ఞను దాటుట కెవ్వరికిని దరముగాదు. ప్రతి విషయమును బురాకృతకర్మ ననుసరించి యుండును. పరమేశ్వరుఁడు మనచిత్తముల ననేకవిధములఁ బరీక్షించుచుండును. నా యాయుర్దాయమునుగూర్చి మీరు దుఃఖింపవలదు. పరమేశ్వరుఁడు దయా సముద్రుఁడు. తపఃఫలంబుగ నన్ను మీకతఁడనుగ్రహించినాఁడు. పుట్టినది మొదలు బుద్ధిపూర్వకముగ నేనేపాపముఁజేసి యెఱుంగను. అతఁడు

నన్నేలచంపును? ఒకమాటవినుఁడు. మీరు ధైర్యముతోఁ నుండుఁడు. నేనిప్పుడేపోయి యీశ్వరునిఁగూర్చి తపము సేసి, యాతనిని ప్రసన్నునిగాఁ జేసికొందు. నేనుమరణింతు నని మీరు తలంపవలదు"అని పలికి తల్లిదండ్రులకు ధైర్యము సెప్పి, మార్కండేయు డాశ్రమమును విడిచి, సమీపమున నున్న శివాలయమును బ్రవేశించి, యందు లింగాకృతిఁ దాల్చియున్న పరమేశ్వరునిఁ బూజించుచుండెను. అతనికిఁ బదియాఱేండ్లు నిండినవి. ఆ దినమున యమభటులువచ్చి "ఓయీ! బాలకా! ఇఁక శివపూజమాని యీవలకురమ్ము. నీయాయుర్దాయము నిండినది. అందుచేత నిన్నుఁగొనిపోవుటకు యముఁడు పంపఁగా వచ్చితి''మని పలికిరి. యమభటులు మిక్కిలి భయంకరరూపులైయుండిరి. వారినిఁజూచి నచో నెట్టి వారయినను భయమంది తీరుదురు. మన మార్కండేయుఁడు బాలుఁడైనను నొక్కింతయును భయ మంద లేదు. అతఁడు కింకరుల జూచి "మీరెవరు? ఇక్కడి కేల వచ్చితిరి? కాలుఁడెవఁడు? నన్నుఁదోడ్కొని రమ్మనుట కాతఁడెవ్వఁడు? పొండు. నేను శివపూజ మానువాఁడను గా''నని పలికెను. యమభటులు బాలుని ధైర్యమున కచ్చెరువుఁబొంది' యాతనిని బలవంతముగాఁ గొనిపోవలయు నని తలంచియు, నాతనిని ముట్టుకొనిన స్వామి పుట్టిమునుం గునో యని భయపడిరి. అంతటవారు చేయునది లేక మరలి

పోయి యమునిఁజూచి, 'యమధర్మరాజా! నీ యానతిని గొని మేము మార్కండేయుని జీవములఁ గొనుటకుఁబోయి యుంటిమి. ఆతని తేజము మాకు మిపులభయము గొలు పుటంజేసి సమీపింప లేక పోయితిమి'అని విన్నవించిరి.

కింకరుల మాటలు విని యముం డద్భుతమంది, వెంటనే పాశహస్తుఁడై మార్కండేయుఁడు శివపూజ సేయు చున్న స్థలమునకు వచ్చెను. అట్లు వచ్చి యముఁ డమ్ముని బాలకునిఁ జూచి "నీయాయుపు తీరినది. కావున రమ్మని యట్టహాసముతోఁ బలికెను. మార్కండేయుఁడు జంకలేదు. "నేను శివపూజ విడువను. అనవసరముగ నాతో మాట లాడుచు నాపూజకు విఘ్నము గలిగింపవలదు – నీవు యముఁడవని నాకుఁ దెలియును – నేనురాను. పొమ్ము" అని పలికెను. "ఔరా! కాలుఁడనగు నన్నుఁ దృణీకరించి పలుకుచుంటివా? ఇదగో నీజీవములు హరించుచున్నాఁడ" నని పలుకుచుఁ దనపాశమును మార్కండేయుని మెడకువేసి లాగఁజొచ్చెను. మార్కండేయుఁడు తాను పూజించు చున్న శివలింగమును గట్టిగాఁ గౌఁగిలించుకొని "హా! పర మేశ్వరా! కాలుని బారినుండి నన్నురక్షింపుము! రక్షింపు" మని విశ్వనాథునిఁ బ్రార్థింపఁదొడంగెను. అప్పుడా లింగము నుండి పరమేశ్వరుఁడు సాక్షాత్కరించి యమునిఁ జూచి

“ఓయీ! దండధరా! ఈతఁడు నాకుఁ బ్రియమైన భక్తుఁడు. ఇట్టివాని జీవముల హరించుట కేల వచ్చితివి? పొమ్ము. పోకున్నచో నిన్ను భస్మమొనర్తు” నని పలికెను. యముఁడు భయంపడి పరమేశ్వరునకు మ్రొక్కి వచ్చిన దారినే తన లోకమునకుఁ బోయెను. యముని బారిఁద్రోలి తన్నురక్షింపఁ బ్రసన్నుఁడైన శివునకు మార్కండేయుఁడు సాష్టాంగ దండము లొనర్చి యనేక విధములఁ బ్రస్తుతించెను. శివుఁడు ప్రీతుఁడై యక్కుమారునిఁ జిరంజీవిగాఁ జేసి చనెను.

ఇట్లు మార్కండేయుఁడు శివుని యనుగ్రహమునఁ జిరాయువు వడసి నిజాశ్రమమునకుఁబోయి, తానేమయ్యెనో యని బెంగపడి చింతించుచున్న తల్లిదండ్రులను జూచి జరిగిన వృత్తాంత మంతయుఁ దెలిపెను. అప్పుడు వారు పొందిన యానందము వర్ణనాతీతము. ఆశ్రమమున నున్న మునులందఱును మార్కండేయుని భక్తికి మెచ్చి పెక్కువిధముల దీవించిరి.

26 ఏకలవ్యుడు

గురుఁడే దైవము.

పూర్వము ఏకలవ్యుఁడు అను నొక యెరుక బాలుఁ డుండెను. అతనికి అస్త్రవిద్య నేర్చుకొన వలెనని కోరిక పుట్టెను. అంతట నాతఁడు కౌరవులకును బాండవులకును విద్య నేర్పుచున్న ద్రోణాచార్యుని కడకుఁబోయి తన కస్త్ర విద్య నేర్ప వలసినదని ప్రార్థించెను. "నీవు తక్కువకులము వాఁడవగుటచేత నేను నేర్ప" నని ద్రోణుఁడు చెప్పెను. అంతట నాతఁడు చేయునది లేక తిన్నగా నొక యడవికిఁ బోయి మట్టితో నొక బొమ్మనుజేసి దానినే ద్రోణునిగ భావించి పూజించుచు నస్త్రవిద్య నేర్చుకొను చుండెను. కొన్నాళ్లకాతఁడు అస్త్రవిద్యయందుఁ బరిపూర్ణుఁడయ్యెను. ద్రోణుఁడు తనకు విద్య నేర్పనని చెప్పినను నాతనియందు లక్ష్యముంచి యతనినే గురువుగ భావించుట వలన నేకలవ్యుఁడు అస్త్రవిద్యను బాగుగ నేర్చుకొనఁ గలిగెను.

ఇట్లుండఁ గొన్నాళ్ళకుఁ గౌరవులును, బాండవులును ఏకలవ్యుఁడున్న యరణ్యమునకు వేటలాడ వచ్చిరి. రాజకుమారుల వెంటవచ్చిన యొకకుక్క మొఱుగుచుండ దాని ధ్వనినిబట్టి యేకలవ్యుఁడు గురినిల్పి శరమును విడిచెను. అది తిన్నగావచ్చి మొఱుగుచున్న యాకుక్కకుఁ దగిలెను.

రాజకుమారు లదిచూచి యాశ్చర్య మందిరి. అంత నర్జు నుఁడు గురునికడకరిగి "గురువర్యా! ఈవిచిత్రమును చూచి తిరా? ధ్వనినిబట్టి యెవ్వఁడో మాశునకముపై శరమును బ్రయోగించినాఁడు. ఇట్టి విలుకానిని నేనెందును జూచి యెఱుఁగ" నని పలికెను. అంతట ద్రోణుఁడు అతనిని వెంట బెట్టుకొని శరమువచ్చినజాడను బట్టిపోయెను. ఏకలవ్యుఁ డున్న ప్రదేశమును జేరెను. ఏకలవ్యుఁడు ద్రోణునకు నమ స్కరించి బహువిధములఁ బూజించెను. ద్రోణుఁడు వానిం జూచి 'నీకు గురుఁడెవ్వఁడు' అని యడిగెను. అందులకు ఏకలవ్యుఁడు" ద్రోణాచార్యుఁడు నాకుఁ గురుఁడు. ఆతని ప్రతిమను బూజించుచు అన్ని అస్త్రవిద్యలు నేర్చుకొంటి' నని పలికెను. ఆపలుకులకు అర్జునుఁడేగాక ద్రోణా చార్యుఁడుగూడ అద్భుతమందెను. తన శిష్యుడయిన అర్జు నునికంటె నాయేకలవ్యుఁడు గొప్ప విలుకాడగునని యెంచి ద్రోణుఁడు వానింజూచి "ఓయీ! నీవు నాకు శిష్యుడ నంటివి. కావున గురుదక్షిణ నీయవలదా" యని పలికెను. "స్వామీ! ఇది నాశరీరము. ఇవి నాయస్త్రములు. ఇందులో నేదికోరిన నది ఇచ్చెద" నని యాతఁడు బదులుచెప్పెను. ద్రోణుఁడతనిం జూచి "నీకుడిచేయియొక్క బొటనవ్రేలు ఖండించి గురుదక్షిణగా ని" మ్మని యడిగెను. అందులకు

ఏకలవ్యుఁడు కొంచెమయినను సందేహము నొందకుండ, ద్రోణుఁడు కోరినట్లిచ్చి నమస్కరించెను. ద్రోణుఁడు వానికిఁ దనయందున్న భక్తికి సంతసించెను.

బాలులారా! గురుఁడే దైవమని భావించి పూజించు వానికి ఎట్టి విద్యలయినను లభించును.

72 పరశురాముఁడు

తండ్రియాజ్ఞ మీఱరాదు.

జమదగ్ని యనునొక మునీంద్రుఁడు గలఁడు. ఆతని భార్య పేరు రేణుక. అతనికిఁ బెక్కండ్రు కొడుకులుగలరు. అందులోఁ గడగొట్టు కొడుకు పేరు పరశురాముఁడు. ఒకనాడు రేణుక జలముదెచ్చుటకు నదికిఁబోయెను. అప్పుడు నదియందు చిత్రరథుఁడను గంధర్వుఁడు తన భార్యలతో జలక్రీడ లాడుచుండెను. రేణుక యా విచిత్రమును జూచుచు నట్టె నిలిచియుండి, కొంతసేపటికి దెలివిఁదెచ్చుకొని, "ఇంత యాలస్యమయినందులకు భర్త యేమని కోపించునో" యని భయమందుచు జలంబుగొని యాశ్రమమునకుఁబోయెను. జమదగ్నియామె తడవుసేయుటకుఁ గారణము తన దివ్యదృష్టి నెఱిఁగి కోపముఁబూని, తన పుత్రులను బిలిచి "మీతల్లిని దక్షణమే చంపు"డని యాజ్ఞాపించెను. అందుల కెవ్వరును సమ్మతింపలేదు. అంతఁ గడగొట్టు వాఁడైన పరశురాముని బిలిచి జమదగ్నియిట్లనెను. "పుత్రా! నీయన్న లెవ్వరును నాయాజ్ఞ బాలింపకయున్నారు. కావున నీవు నీయన్నలను తల్లినిగూడ వధింపుము" ఇప్పుడు పరశురాముఁ డేమిసేయును? తల్లినిజంపి పాతకము గట్టుకొనునా? లేక తండ్రియాజ్ఞ నిరాకరించునా ? రెండును నాతనికిఁ

బాపము గలుగఁజేయు నవియే. ఇందుగూర్చి యాతఁడు బాగుగయోచించి, తుదకుఁ దండ్రియాజ్ఞఁ బాలించినచో శుభములు గలుగునని నిశ్చయించుకొని, గొడ్డలితోఁదల్లిని-నన్నలను జంపి వేసెను.

జమదగ్ని పరశురాముని పితృభక్తికి సంతసించి "నాయనా! నాయందు నీకున్న భక్తికి మిక్కిలి సంతోషించితిని. ఇది పాపకార్యమని తలంపక నేనాజ్ఞఁ యిచ్చుటయే తడవుగా నన్నలను- తల్లిని వధించితివి. నీగుణము సమస్తదేవతలచేతఁ బొగడఁబడుగాక! నీకీర్తి సకలదిక్కుల నిండుగాక! నీకెట్టి వరము గావలయునో కోరుకొనుము. ఇచ్చెద." తండ్రిమాటలు విని, పరశురాముఁ డాతనికి నమస్కరించి, తనచేత వధింపఁబడిన యన్నలను తల్లిని బ్రదికించునట్లు కోరెను. కుమారుని ప్రార్థనము విని జమదగ్ని పుత్ర సహితముగా రేణుకను బ్రదికించెను. పరశురాముఁడు సంతోషించెను.

28 భీముఁడు

తల్లిమాట జవదాటరాదు

పాండవు లొకప్పుడు బ్రాహ్మణ వేషములతో ఏక చక్రపురమునఁ గొన్నాళ్లు ఒక బ్రాహ్మణుని యింటనుండిరి. ఆ పురమునకు సమీపమునయున్న మహారణ్యములో బకా సురుఁడను నొక రాక్షసుఁడుండెను. వాడెప్పుడును నేక చక్రపురము మీఁదఁబడి కనఁబడిన వారినెల్లఁజంపి తినుచుం డును. అందుచేతఁ బ్రజలెల్లరును వాని పాలికిఁబోయి "నీవు ప్రతిదినమును మాయూరిపైఁ బడి యిట్లు సేయవలదు. మేము నీకు అనుదినమును ఒక్క మనుష్యుని రెండెనుబోతులఁ బూన్చిన బండి యన్నమును నీకు ఆహారముగాఁ బంపు దుము," అని చెప్పిరి. అందులకువాఁడు సమ్మతించెను నాటినుండియు-ఏకచక్రపురవాసులు ఇలువరుస నొక్కొక్క మానిసిని, రెండెనుబోతులఁ గట్టినబండెడన్నమును బకునకుఁ బంపుచుండిరి.

ఇట్లుండ బకున కాహారముగాఁ బోవుటకు ఒకనాఁడు పాండవులు విడిసియున్న బ్రాహ్మణుని యింటి వంతు వచ్చి నది. బకున కాహారముగా నెవరుపోదురాయని యింటి వారందఱును విచారించుచుండిరి. నేనుపోవుదు నేనుపోవుదు నని బ్రాహ్మణుఁడును భార్యయుఁ బుత్త్రుడును బుత్రికయుఁ

బలుకుచుండిరి. ఆయిల్లంతయు ఆనాడు రోదన ధ్వనులతో నిండియుండెను- అప్పుడు పాండవులకుఁ దల్లియైన కుంతి వారి దుఃఖమునుజూచి నెమ్మదిగా వారినిజేరి దుఃఖకారణ మును దెలిసికొనెను. తరువాత ఆమె వారినిజూచి "మీరు దుఃఖింపవలదు. ఆరాక్షసున కాహారముగా నా రెండవ పుత్రుని పంపెద" నని చెప్పి భీమునిఁబిలిచి వారి దుఃఖము నకుఁ గారణము నెఱింగించి యాబకాసురునిఁజంపి ప్రజలను రక్షింపుమనెను. భీముఁడు తల్లియాజ్ఞను బాలించుటకు సమ్మతించెను. అంతట నాబ్రాహ్మణుఁడు భీమునకుఁ గావలసిన భోజనము పెట్టించి ఎనుబోతులబండిపై నన్నముఁ బెట్టించెను. భీముఁడా బండిని దోలుకొనిపోయి బకాసురుని నివాసమును సమీపించి బండినాపెను.

ఆనాడింకను దనకు ఏకచక్ర పురవాసులు ఆహారమును బంపలేదని బకాసురుఁడు ఆకలిబాధచేఁ గోపముతో కేకలువేయుచు నెదుటబండినాపి నిలిచియున్న భీముని జూచి, "ఇంత యాలస్యమా? ఇట్లయిన నేను సహింపను. ఏకచక్రి పురవాసులనందఱి నొక దినముననే చంపివేసెద" నని భీకరముగాఁ బలికెను. భీముఁడు వాని యట్టహాసమును లక్ష్యపెట్టక బండిపైనున్న అన్నమునంతయుఁ దానే తిన సాగెను. బకాసురుఁ డదిచూచి మండిపడుచు భీముని సమీ

పించెను. భీముఁడు బండిపైనుండి నేలకు లంఘించి బకాసురుని బట్టికొని నేలఁబడఁగొట్టిచంపి వానికళేబరమును పురములోని కీడ్చుకొని వచ్చెను. ప్రజలెల్లరు బకుని కళేబరమును జూచి సంతోషించి తమకు సౌఖ్యముగలుగఁ జేసినందులకు భీమునిఁ బెక్కువిధములఁ బొగడిరి.

29 అభిమన్యుఁడు

పలువురేకమగుచోట బలము పనికిరాదు.

పాండవమధ్యముఁడైన యర్జునునకు సుభద్రయందు అభిమన్యుఁడను నొకకుమారుఁ డుదయించెను. ఈకుమారుడు పాండవు లరణ్యావాసమున నున్నకాలమున మేనమామలగు బలరామకృష్ణుల యొద్దనుండి అస్త్రవిద్య మొదలగునవి యన్నియు నేర్చుకొనెను. ఇతఁడు విరటుని కూతురగు నుత్తరను బలరాముని కూతురగు శశిరేఖను బెండ్లియాడెను. పాండవులు వనవాసము చేసివచ్చిన తరువాత గౌరవులు వారికి రాజ్యభాగము నీయని కారణమున వారికిని వీరికిని గొప్ప యుదము జరిగెను. దీనినే భారత యుద్ధ

మూఁడురు- రెండు పక్షములయందుఁ బెక్కండ్రు వీరులు చచ్చిరి.

ఒకనాటి యుద్ధమునఁ గౌరవులకు గురుఁడయిన ద్రోణాచార్యుఁడు, ధర్మరాజును బంధించి దుర్యోధనుని ముందు బెట్టుదునని ప్రతిజ్ఞ జేసెను. అందులకై యాతఁడొక వ్యూహమును బన్నెను- దానిపేరు పద్మవ్యూహము- ఈ వ్యూహమును భేదించుట యర్జునుఁడుదప్ప మఱియెవ్వరు నెఱుఁగరు. అభిమన్యునకు మొగ్గరమునందుఁ బ్రవేశించుట తెలియునుగాని యీవలకువచ్చుట తెలియదు. ఆసనుయమున అర్జునుఁ డచ్చటలేడు- కృష్ణార్జునులు మఱియొకరితో యుద్ధము సేయుటకుఁ బోయియుండిరి. ద్రోణుఁడు పన్నిన వ్యూహమునకు భయమునంది ధర్మరాజు శిబిరమునందే డాగియుండి దానిని భేదించుటకు అభిమన్యుని బంపెను. అభిమన్యునకు సహాయము సేయుటకై భీముఁడు మొదలగు వారుగూడఁబోయిరి. అభిమన్యుఁడు బాలుడయినను శౌర్య సాహసములతో వీరుల నందఱినిదాకి పద్మవ్యూహమును భేదించి లోపలఁ బ్రవేశించెను. భీమాదులుగూడ నాతఁడు చేసిన మార్గమున లోనికిఁ బోవుచుండ సైంధవుఁడు వారిని నిలువరించెను. అభిమన్యుఁ డొక్కఁడే వ్యూహము నందుండెను. ఆతని పరాక్రమమునకు దేవతలుగూడ నద్భుతమందునట్లు బోరుచు గౌరవ వీరులనెల్లరఁ జికాకుపఱచు చుండెను. ఆతనికి దుర్యోధన కర్ణాది యోధులోడి పోయిరి. వారందఱకును అభిమన్యుని జూచిన సింహస్వప్నమువలె

నుండెను. ఆతనియెదుట నెవ్వరును నిలువఁజాలకయుండిరి. కౌరవయోధులందఱును ఒక్క, యభిమన్యునిచేతిలోనే యానాఁడు పడిపోదురని వారు భయంబందిరి. ఆబాలుని గూల్చుటకు వారికే విధమయిన మార్గము దోచలేదు. అంతట ద్రోణునిమాటపై వారందఱును గలిసి యొక్క పెట్టున నభిమన్యునిదాకిరి. అందఱు నేకమై తనతోఁ బోరు చున్నను సౌభద్రుఁడు భయమందలేదు. కాని యొక్కఁడు పెక్కుమంది వీరుల నెదిరించుట కష్టముగదా? అభిమన్యునకు సహాయముసేయు వారెవ్వరును లేరు. వ్యూహమున కావలనున్న భీమాదులను సైంధవుఁడు లోపలఁ ప్రవేశింపకుండఁ జేయుటచే వారువచ్చి యభిమన్యునకుఁ దోడ్పడఁ జాలకపోయిరి. అందఱు నేకమై పోరుచున్నను నభిమన్యుఁడు వెనుదీయక యందఱతో నన్నివిధముల నెదిరించుచుండుట జూచి యాకౌరవ వీరులు వానిపై నొక్కపెట్టునఁబడిరి. ఒకడాతని సారథిం జంపెను. మఱియొకఁడు గుఱ్ఱముల గూల్చెను. ఇంకొకఁడు విల్లును ద్రుంచెను. ఇట్లందఱు నన్నివిధములసేయ నాకుమారునకు రథము సమకూర్చు వాఁడు గాని విల్లందిచ్చువాఁడుగాని లేకపోయెను. తుదకందఱునుగలిసి యాకుమారవీరుని వధించిరి.

కావున నెంతటి బలవంతుఁడైనను బలువురేకమైనచో నేమియుఁ జేయఁజాలఁడు.

30 సృంజయుఁడు

దురాశ దుఃఖమునకుఁ గారణము.

పూర్వము సృంజయుఁ డను రాజుగలఁడు- ఆతని మందిరమున కొకనాఁడు పర్వతుఁడును- నారదుఁడును, అను మునీంద్రులు వచ్చిరి- సృంజయుఁడు వారి ననేకవిధములఁ బూజించి తన గృహమునఁ గొన్నాళ్లుండునట్లు కోరెను- రాజేంద్రుని యభీష్టము దీర్చుట కా ముని పుంగవులాతని మందిరమునఁ గొన్ని దినములుండిరి. సృంజయుఁడు వారి నతిభక్తితో సేవించుచుండెను. ఆ మునీంద్రులాతని భక్తివినయములకు సంతసించి యేదైన వరముగోరుకొనవలసినదని పలికిరి. సృంజయుఁడు వారిం జూచి ''మునీంద్రులారా! నాకు నిత్యమును సువర్ణమును గురియునట్టి కొడుకును బ్రసాదింపు''డని కోరెను. వారు రాజున కావరమిచ్చి 'రాజేంద్రా! నీకు జనించు పుత్రుని శరీరము నుండి వెలువడు మలమూత్రములు - చెమట - నిష్ఠీవనము- మొదలగునవియన్నియు సువర్ణమేయగుచుండు'' నని పలికి యఱిగిరి.

కొన్నాళ్ళకు సృంజయున కొక కొడుకుపుట్టెను. ఆతనికి సువర్ణష్ఠీవియను పేరు పెట్టఁబడెను. వాని నిష్ఠీవనము మలమూత్రములు-అశ్రువులు-సువర్ణమయములుగానొప్పెను. సృంజయుని గృహమంతయు బంగారమే - ఆతని సంపద, కుబేరుని సంపదను మించియుండెను. ఇట్లుండ చోరులీ

వృత్తాంతము నెఱింగి, సమయము వేచియుండి, యాసువర్ణ ష్ఠీవి నొక్కనాఁడెత్తికొనిపోయి, యొక యరణ్యమున వధించి శరీరంబంతయు వెదకి, సువర్ణమును గానక మృతకళేబరము నచ్చటనే పాఱవేసిపోయిరి. సృంజయుఁడు కుమారుని మరణమువిని, దురాశామూలమున నట్టి దుఃఖము గలిగెనని తలంచి, విధికృతము నెవ్వరును దప్పింపలేరని యూరడిల్లెను.

31 రావణుఁడు

గర్వమువలన హాని కలుగును.

మున్ను లంకాపురము నేలు రావణుఁడను దైత్యుఁడు బ్రహ్మచేత ననేకవరములను బొంది, తనకంటెఁ బరాక్రమవంతుఁడు మూఁడులోకములయందు లేఁడను గర్వమునఁ జరించుచుండెను. ఒకసమయమున నాతఁడు దిగ్విజయమునకు వెడలి కైలాసపర్వతము మీఁదిగఁ బుష్పకముపైఁ బోవుచుండెను. ఎందుచేతనో కైలాసగిరిని సమీపించి యాపుష్పకము ముందునకుఁ బోవక నిలిచిపోయెను. కైలాసపర్వతము-అడ్డమగుటచేతఁ దన పుష్పకమాఁగిపోయినదని తలంచి, రావణుఁడు పుష్పకమునుండి దిగి, పర్వతమును బెకలింపఁ

దలంచెను. అతఁడు తనబలమును దలుచుకొని, గర్వము వహించి యట్టి సాహసకార్యమును సేయనెంచెను. కాని, యప్పర్వతముపైఁ బార్వతీ సహితుఁడైయున్న పరమేశ్వరుని దర్శించుట శుభంబని తలంపలేదు. అతఁడు పర్వతమెత్తుటకు దనశక్తి నంతయు వినియోగపఱచెను. కానిబలము పనికి వచ్చునా? మహేశ్వరుఁడతనికి గర్వభంగముసేయఁ దలచి, యప్పర్వత రాజమును కాలి బొటన వ్రేలితో క్రిందికినదిమెను. రావణుఁడు పర్వతమును పెకలింపలేకపోవుటయేగాక దానిక్రింద జిక్కుకొనెను. ఈవలకువచ్చుట కెంతో ప్రయత్నించెను. కాని లాభము లేకపోయెను. అతఁడావిధమున బెక్కు సంవత్సరములుండి, తాను చేసిన కార్యమునకుం బశ్చాత్తాపము నంది, పరమేశ్వరుఁడే తనకట్టి పరాభవముఁ జేసినాడని తలంచి, యాదేవదేవుని సామగానముచే స్తుతించెను. ఈశ్వరుఁడతని స్తుతికి సంతోషించి, అతనిని విడిచిపెట్టెను.

కావున తనకెంత బలమున్నను, దనకంటె మించినవారులేరని గర్వపడుట యెంతమాత్రమును బనిరాదు.

13759